

Výber Európskeho hlavného mesta kultúry (EHMK) 2026 na Slovensku

*Správa skupiny odborníkov
Fáza predbežného výberu*

Vyhlásenie

Táto správa je súhrnom názorov jej autorov a bola vypracovaná pre potreby Európskej komisie. Európska komisia nenesie zodpovednosť za akékoľvek použitie informácií, ktoré sú v nej obsiahnuté.

EURÓPSKA KOMISIA

Generálne riaditeľstvo pre vzdelávanie, mládež, šport a kultúru
EAC.D – riaditeľstvo pre kultúru a tvorivosť
Oddelenie D2 – Kreatívna Európa

E-mail: eac-unite-D2@ec.europa.eu

*European Commission
B-1049 Brussels*

© European Union, 2021

Opakované použitie je povolené len s uvedením zdroja informácií. Pravidlá opakovaného použitia dokumentov Európskej komisie upravuje rozhodnutie 2011/833/EÚ (Ú. V. EÚ L 330, 14. 12. 2011, s. 39).

Na akékoľvek použitie, reprodukciu fotografií alebo iného materiálu, na ktoré sa nevzťahujú autorské práva EÚ, je potrebné vyžiadať si povolenie priamo od držiteľov autorských práv.

Výber Európskeho hlavného mesta kultúry (EHMK) 2026 na Slovensku

Správa skupiny odborníkov

Fáza predbežného výberu

Spracovali:

Jelle Burggraaff (spravodajca), Else Christensen-Redzepovic (spravodajkyňa), Paulina Florjanowicz (predsedníčka), Beatriz Garcia, Dessislava Gavrilova, Suvi Innilä, Jozef Kovalčík, Alin-Adrian Nica, Jorge Cerveira Pinto, Pierre Sauvageot, Ján Sudzina (podpredseda)

Obsah

Obsah	4
Úvod	5
Zasadnutie skupiny odborníkov	5
Ďalšie kroky	6
Podakovanie	6
Hodnotenie kandidátov	6
Banská Bystrica	7
Záver	9
Hlohovec	10
Záver	12
Martin	12
Záver	14
Nitra	14
Záver	16
Prešov	17
Záver	19
Trenčín	19
Záver	22
Trnava	22
Záver	24
Žilina	24
Záver	27
Všeobecné odporúčania	27
Všeobecne	27
Príspevok k dlhodobej stratégii	28
Kultúrny a umelecký program	29
Európsky rozmer	29
Dosah	30
Riadenie	30
Schopnosť dosiahnuť ciele	31

Úvod

Predložená správa spracovaná skupinou odborníkov sumarizuje závery z fázy predbežného výberu súťaže o titul Európske hlavné mesto kultúry v roku 2026 na Slovensku. Súťaž ako iniciatíva Európskej únie vznikla v roku 1985. Titul Európske hlavné mesto kultúry bol udelený v minulosti jednému slovenskému mestu, a to Košiciam v roku 2013.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) pôsobí ako riadiaci orgán súťaže v súlade s rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady č. 445/2014/EÚ zo 16. apríla 2014 (ďalej len „rozhodnutie“)¹ a Rokovacím poriadkom – súťaž o udelenie titulu Európske hlavné mesto kultúry v Slovenskej republike na rok 2026 (ďalej len „rokovací poriadok“) prijatým ministerstvom a zverejneným na jeho webovom sídle².

V súlade s článkom 2 rokovacieho poriadku bola pre výberové konanie ustanovená 12-členná skupina nezávislých odborníkov. 10 z nich vymenovali inštitúcie a orgány Európskej únie (Európsky parlament, Rada, Komisia a Výbor regiónov) a dvoch ministerstvo. Jeden člen skupiny odborníkov sa na zasadnutí nezúčastnil.

Súťaž má dve fázy: predbežný (užší) výber a výber. Ministerstvo zverejnilo výzvu na podávanie prihlášok 17. decembra 2019. V lehote na podanie prihlášky (do 15. decembra 2020) zareagovalo na výzvu týchto 8 miest: Banská Bystrica, Hlohovec, Martin, Nitra, Prešov, Trenčín, Trnava a Žilina.

Zasadnutie skupiny odborníkov

Členovia skupiny odborníkov z 10 krajín rokovali online od 2. do 5. februára 2021. Po zasadnutí vo Fínsku v júni 2020 išlo už o druhé online zasadnutie k predbežnému výberu, keďže obmedzenia súvisiace s pandémiou ochorenia COVID-19 neumožnili fyzickú prítomnosť členov skupiny odborníkov a delegácií kandidátskych miest v Bratislave. Skupina odborníkov si za svoju predsedníčku zvolila Paulinu Florjanowicz a za podpredsedu Jána Sudzinu. Jeden člen skupiny odborníkov sa na zasadnutí nezúčastnil. Všetci členovia skupiny odborníkov podpísali vyhlásenie o dôvernosti a že nie sú v konflikte záujmov, ktoré ešte pred začiatkom zasadnutia k predbežnému výberu zaslali ministerstvu. Na rokovaní sa zúčastnili ako pozorovatelia zástupcovia ministerstva a Európskej komisie. Pozorovatelia nevystupovali na rokovaniach a nezasahovali ani do rozhodovania skupiny odborníkov.

Na vypočutiach v rámci predbežného výberu, ktoré sa uskutočnili od 2. do 5. februára 2021, každé z kandidátskych miest prezentovalo v abecednom poradí svoju kandidatúru (30 minút) a jeho zástupcovia odpovedali na otázky skupiny odborníkov (60 minút).

Predsedníčka skupiny odborníkov na tlačovej besede 5. februára 2021 prostredníctvom aplikácie Zoom oznámila, že skupina odborníkov odporúča ministerstvu, aby vyzvalo na predloženie revidovaných prihlášok do konečného výberu tieto mestá (uvedené v abecednom poradí):

Nitra, Trenčín, Žilina.

¹ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.132.01.0001.01.ENG (v angličtine)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0445&from=EN> (v slovenčine)

² https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/02/Final_EN_gm_sp_suggestions2_rop2_upd..pdf (v angličtine)

V tejto súvislosti treba uviesť, že skupina odborníkov zohľadnila mimoriadne okolnosti prípravy súťažných podkladov počas lockdownu ako dôsledku pandémie ochorenia COVID-19. Aj keď sa stal prechod od fyzických k online zasadnutiam novým štandardom, pretrvávajúce lockdowny v jednotlivých európskych štátoch i vo svete zásadným spôsobom obmedzili možnosti kandidátskych miest zapojiť do súťaže občanov a inštitúcie na danom území a spomalili aj vytváranie európskych a medzinárodných partnerstiev. Ich výrazné posilnenie sa predpokladá vo fáze konečného výberu. Očakáva sa, že pandémia koronavírusu ovplyvní sektor kultúry na dlhé obdobie, ktorý musí podstúpiť zásadné vnútorné zmeny a novej situácii sa prispôbiť. Rovnako sa očakáva, že všetky tri predbežne vybrané mestá sa po pandémii ochorenia COVID-19 zamerajú na praktické stránky svojich projektov a ich umeleckú víziu. Nevyhnutná bude aj revízia a potvrdenie rozpočtových plánov uvedených v prihláškach. Je dôležité, aby si mestá vybrané do záverečného kola súťaže zabezpečili reálny rozpočtový príspevok od národnej vlády.

Ďalšie kroky

Ministerstvo zabezpečí oficiálne schválenie užšieho výberu na základe odporúčaní uvedených v tejto správe (článok 8 rozhodnutia). Následne pre mestá schválené do užšieho výberu vyhlási výzvu na predloženie revidovanej prihlášky do konečného výberu.

Mestám zaradeným do užšieho výberu sa odporúča, aby zohľadnili hodnotenia a odporúčania skupiny odborníkov z tejto správy.

Lehota na predloženie revidovaných prihlášok je 2. november 2021.

Zasadnutie ku konečnému výberu je naplánované na 7. – 8. decembra 2021 v Bratislave (termín bude ešte potvrdený).

Dvaja až štyria členovia skupiny odborníkov krátko pred zasadnutím k záverečnému výberu navštívia na jeden deň mestá schválené do užšieho výberu, a to s cieľom získať ďalšie potrebné informácie k jednotlivým prihláškam. Členov skupiny odborníkov budú počas ich návštev sprevádzať ako pozorovatelia zástupcovia Európskej komisie a ministerstva.

Pod'akovanie

Členovia skupiny odborníkov sa chcú pri tejto príležitosti poďakovať všetkým, ktorí sa zúčastnili fázy predbežného výberu súťaže. Skupina odborníkov zaznamenala, že všetky kandidátske mestá využili proces výberu na posilnenie svojich kultúrnych stratégií a na zdôraznenie poslania kultúry v sociálno-ekonomickom rozvoji Európy. Už toto je významný potenciálny odkaz súťaže EHMK. Skupina odborníkov vyzýva všetky mestá, aby pokračovali v rozvoji a implementácii svojich kultúrnych stratégií.

Skupina odborníkov ďakuje všetkým ôsmim kandidátom a tým, ktorí prispeli do tvorby ich prihlášok, Európskej komisii za rady a ministerstvu vrátane jeho IT tímu za vynikajúcu organizáciu súťaže.

Hodnotenie kandidátov

Pri hodnotení kandidátov skupina odborníkov zohľadnila všeobecné a konkrétne ciele akcie uvedené v článku 2 rozhodnutia a požiadavku, aby prihláška vychádzala z

kultúrneho programu so silným európskym rozmerom vytvoreným osobitne pre tento titul (článok 4).

Skupina odborníkov hodnotila každú prihlášku podľa šiestich kritérií uvedených v článku 5 rozhodnutia:

- príspevok k dlhodobej stratégii,
- kultúrny a umelecký obsah,
- európsky rozmer,
- dosah,
- riadenie,
- schopnosť dosiahnuť ciele.

Z informácií, ktoré mala skupina odborníkov k dispozícii, nebolo jasné, či všetky kandidátske mestá dokončili proces oficiálneho schválenia svojej kultúrnej stratégie na úrovni mestského zastupiteľstva. Jedným z najdôležitejších prvkov rozhodnutia č. 445/2014/EÚ, ktorým sa riadi činnosť EHMK od udelenia titulu v roku 2020, je požiadavka, aby mestá zapojené do súťaže mali oficiálnu a explicitnú kultúrnu stratégiu. Splnenie tohto kritéria je zárukou, že projekt EHMK je zakotvený v strednodobých transformáciách mesta a v jeho kultúrnom živote.

V nasledujúcich komentároch skupina odborníkov uvádza podstatné časti svojich zistení z fázy predbežného výberu. Po sebe nasledujúce hodnotenia miest obsahujú špecifické i všeobecné odporúčania, ktoré im majú pomôcť pri príprave súťažných podkladov do konečného výberu.

Skupina odborníkov zdôrazňuje, že jednotlivých kandidátov hodnotila na základe súťažných podkladov a prezentácie miest na zasadnutiach počas predbežného výberu. História mesta, jeho súčasné alebo už uskutočnené politiky spolu s kultúrnou ponukou môžu tvoriť základ navrhovaného programu, ale pre výberový proces nie sú relevantné. Pri hodnotení a odporúčaní postupujúcich kandidátov vychádzala skupina odborníkov taktiež z analýzy ich pripravenosti a potenciálu uskutočniť počas nasledujúcich mesiacov, čiže pred zasadnutím k záverečnému výberu, všetky potrebné kroky na získanie titulu.

Banská Bystrica

Banská Bystrica predložila svoju prihlášku pod heslom „Kultúrne ťaženie“ (Cultural Mining), ktorým vystihuje proces obnovy najcennejších častí kultúry a ich využiteľnosť pre súčasnosť. Mesto chce svojou kandidatúrou iniciovať komunikáciu s inštitúciami, občanmi, ktorí tam žijú, pracujú a tvoria, a spájať ich s regiónom. Mesto a Banskobystrický samosprávny kraj uzavreli strategické partnerstvo, aby pre úspech Banskej Bystrice urobili všetko, čo je v ich silách.

Príspevok k dlhodobej stratégii:

- Dlhodobá vízia mesta bola sformulovaná a prijatá v decembri 2020.
- Kandidatúra na EHMK prispieva k tejto koncepcii a je jej neoddeliteľnou súčasťou, čo je v zásade pozitívnym prvkom. Chýba však náležité prepojenie rôznych častí prihlášky s touto stratégiou.
- Zdá sa, že hlavnou prioritou stratégie sú kapitálové investície do kultúrnych inštitúcií podložené konkrétnymi infraštruktúrnymi plánmi. I keď dobrá kultúrna infraštruktúra môže posilniť kultúrny rozvoj, v prihláške absentujú strategické usmernenia na zvýšenie kapacít miestnej kultúry s prepojením na podporné finančné a sociálne sektory.

- Plán monitorovania a hodnotenia vzbudzuje dojem, že projekt sa zameriava viac na rozvoj mesta a jeho príťažlivosť pre turistov, ako na EHMK. Hodnotiacia časť nie je dostatočne konkrétna.

Kultúrny a umelecký obsah:

- Dobré tematicky vyvážený program je rozdelený do 6 oblastí: Ťažba umenia, Ťažba kultúrneho dedičstva, Ťažba ľudských zdrojov, Ťažba životného prostredia, Ťažba spoločenských vzťahov a Ťažba dát. Chýba mu však väčšia rozpracovanosť, aj pre fázu predbežného výberu je príliš stručný.
- Uvádza sa veľmi málo projektov a aj v kontexte už spomenutého bolo pre skupinu odborníkov zložitá adekvátne posúdiť konzistentnosť, kvalitu a celkovú umeleckú hodnotu programu.
- Informácie zo súťažných podkladov a prezentácia nepresvedčili skupinu odborníkov, že koncepcia kultúrneho ťaženia Banskej Bystrice presahuje hranice odkazu na kultúrne dedičstvo mesta a je pre súčasnosť relevantná.
- Navrhované projekty sú veľmi všeobecné a neriešia konkrétne veci jednoznačne. Skupina odborníkov nadobudla dojem, že okrem aktuálnej kultúrnej ponuky nevzniknú žiadne nové projekty, ktorých vytvorenie sa od EHMK očakáva.
- Projektová myšlienka vybudovať Park tmavej oblohy má síce veľký potenciál, ale v súťažných podkladoch nie je dostatočne rozpracovaná.
- Prístup ku kultúrnemu dedičstvu je skôr tradičný.

Európsky rozmer:

- Európsky rozmer je nepresvedčivý. Namiesto orientácie na konkrétne európske partnerstvá obsahuje najmä odkazy na už zavedené podujatia v oblasti umenia a slovenských dejín. Uvedené odkazy na ďalšie EHMK a kandidátske mestá sú však relevantné.
- Prihláška neuvádza informácie o tom, ako by projekt EHMK riešil spoločné aspekty európskych kultúr, dedičstva a histórie, ako aj súčasné európske témy.
- Predpokladaná spolupráca s krajinami Vyšehradskej štvorky na sérii diskusií o otázkach extrémizmu, jeho vzniku a raste, je v teoretickej rovine relevantná a má potenciál vyústiť do väčšieho množstva cezhraničných aktivít o aktuálnych európskych otázkach, no nie je rozpracovaná.

Dosah:

- Jasná účasť miestnej komunity na príprave súťažných podkladov chýba, i keď skupina odborníkov pozitívne hodnotí, že v prihláške boli zahrnuté niektoré MVO.
- Skupina odborníkov oceňuje úsilie vynaložené na prekonanie nedôvery miestneho obyvateľstva ku kandidatúre, ale očakávala, že po podaní prihlášky bude už tento problém odstránený aktívnym zapojením občanov do prípravy súťažných podkladov.
- Zapojenie marginalizovaných a znevýhodnených skupín nebolo do kultúrneho a umeleckého programu zapracované presvedčivým spôsobom.
- Skupina odborníkov má určité pochybnosti o spôsobe riešenia tém rómskej menšiny, keďže nezískala presvedčenie, že členovia tejto komunity boli do procesu skutočne zapojení.
- Celková stratégia rozvoja publika (angl. audience development) je vypracovaná nedostatočne. Odkazuje na športové a turistické podujatia, ale nie je špecifikované, ako s rozvojom publika súvisia.

Riadenie:

- Ročný rozpočet mesta na kultúru bol za posledných päť rokov pomerne nízky – pohyboval sa na úrovni menej ako 1 % z celkového rozpočtu mesta v roku 2020.
- Súťažné podklady neuvádzajú percentuálny podiel z celkového ročného rozpočtu mesta, s ktorým sa počíta na rozvoj kultúry po roku EHMK, hoci je kľúčovým prvkom v posúdení zámeru kandidáta zabezpečiť odkaz a udržateľnosť projektu.
- Celkový prevádzkový rozpočet na projekt EHMK predstavuje 20 mil. eur a príspevok mesta vo výške 3,3 mil. eur je z tohto pohľadu dosť nízky. Skupina odborníkov to považuje za veľké riziko, pretože sa javí, že kandidát sa príliš spolieha na národný príspevok (ktorý predstavuje 73 % z príjmu pochádzajúceho z verejného sektora).
- Plán pre nepredvídateľné udalosti je len zbežný, nezohľadňuje finančné riziko, pričom na miestnej, regionálnej a štátnej úrovni neexistuje nijaký oficiálny rozpočtový záväzok.
- Kandidát sa spolieha na financovanie kapitálových výdavkov zo zdrojov EÚ (85,6 % rozpočtu na kapitálové investície) a nepredpokladá žiadne financovanie zo strany štátu. To je problematické, pretože súťažné podklady neobsahujú podrobnú stratégiu žiadania o finančnú podporu kapitálových výdavkov z programov EÚ.
- V navrhovanom rozpočte chýbajú položky na činnosti súvisiace so zachovaním odkazu EHMK a plán pre nepredvídateľné udalosti.
- Právna forma realizačnej zložky nie je opísaná. Organizačná štruktúra je nejasná, neobsahuje vnútorné väzby medzi konkrétnymi pozíciami, ale opisuje skôr vzťah medzi realizačnou zložkou a ďalšími orgánmi, subjektmi a partnermi.
- Podľa plánu má projekt EHMK riadiť projektový koordinátor pôsobiaci v rámci samosprávy. V súčasnosti nie je zadefinovaná pozícia výkonného riaditeľa ani umeleckého riaditeľa. Organizačná štruktúra nedostatočne vysvetľuje, kto bude zodpovedať za praktickú stránku realizácie projektu EHMK.
- Napriek tomu, že rozmanitosť komunikačných uhlov koncepcie kultúrneho ťaženia je pomerne obmedzená, môže sa dobre premietnuť do propagácie.

Schopnosť dosiahnuť ciele:

- Je podpísané memorandum o spolupráci mesta Banská Bystrica a Banskobystrického samosprávneho kraja s Univerzitou Mateja Bela a Akadémiou umení ako potvrdenými partnermi.
- Mesto má, alebo bude mať, primeranú a životaschopnú infraštruktúru na získanie titulu.
- Prihláška zohľadňuje súčasnú pandemickú situáciu plánovaním podujatí v exteriéri a s menším počtom účastníkov.

Záver

Skupina odborníkov neodporúča, aby prihláška mesta Banská Bystrica postúpila do fázy konečného výberu.

Stratégia zameraná iba na podporu existujúcich podujatí a ich posun na vyššiu úroveň nedostatočne pokrýva celé spektrum cieľov projektu EHMK, ktorého zámerom je vypracovať jedinečný kultúrny a umelecký projekt špeciálne pre daný rok.

Za očakávaniami v tejto fáze zaostáva aj úroveň rozvoja európskeho rozmeru projektu, medzinárodná spolupráca zatiaľ nebola dostatočne vytvorená. Ďalšia obava o úspešnosť projektu vychádza z nedôvery miestnej komunity ku kandidatúre, keďže sa javí, že chýba stratégia na jej prekonanie v budúcnosti. Memorandum na dosiahnutie spoločných cieľov, ktoré mesto a kraj podpísali s Univerzitou Mateja Bela a Akadémiou umení bez ohľadu na to, či Banská Bystrica získa titul EHMK alebo nie, hodnotí skupina odborníkov pozitívne a odporúča mestu v tejto spolupráci pokračovať.

Hlohovec

Z filozofického hľadiska je prihláška Hlohovca zaujímavým a ambicióznym príbehom o konci priemyselných miest v západnom svete. Cieľom je vytvoriť z malých európskych miest koalíciu, a spoločne tak čeliť destabilizácii, demotivácii, dehumanizácii a dezinformáciám, čo skupina odborníkov považuje za veľmi dobrý východiskový bod, ktorý si zaslúži ďalší rozvoj.

Riešenia štyroch hlavných výziev v Hlohovci a v Európe (bezpečné prostredie verzus destabilizácia; nádej verzus demotivácia; podpora humanity verzus dehumanizácia a dôveryhodnosť verzus dezinformácie) sú jasne formulované a veľmi relevantné, avšak skupina odborníkov má napriek tomu pochybnosti, či mesto dokáže toto dosť zložité poslanstvo prostredníctvom EHMK uspokojivo komunikovať v celej Európe. Skupina odborníkov má taktiež obavy, či bude možné v rámci plánovaného rozpočtu na EHMK 2026 dosiahnuť takú úroveň projektu, ktorá by mala značný dosah.

Príspevok k dlhodobej stratégii:

- Kultúrna stratégia Hlohovca je rozpracovaná, ale zatiaľ nebola prijatá.
- Manifest malých miest je pre Hlohovec cennou koncepciou. Skupina odborníkov však zreteľne nevidí prepojenie koncepcie s projektom EHMK, a teda aký bude mať po roku EHMK dosah a odkaz.
- Aj keď sa spolupráca v rámci regiónu predpokladá, prihláška Hlohovca nekonkretizuje podobu spolupráce s okolitými mestami a jej formu.
- Pozitívne je, že plány monitorovania a hodnotenia sú pre fázu predbežného výberu dostatočne riešené.

Kultúrny a umelecký obsah:

- Vízia je postavená na odvahe, smelosti, nepoddajnosti a ambícii malého mesta dokázať, že sa v roku 2026 môže stať centrom európskej kultúry a umenia. Hoci skupina odborníkov oceňuje ambicióznosť kandidátskeho mesta dosiahnuť prierezovosť v programovaní, chýba súlad medzi touto víziou a kultúrnym a umeleckým programom opísaným v prihláške.
- Aj keď je koncept budovania programových kapacít pozitívny a ukazuje na jasný zámer posilniť miestnu kultúrnu komunitu, kultúrny a umelecký obsah celého projektu je pomerne slabý. Podľa skupiny odborníkov je náročné ho priebežne sledovať a plne sa doň zapojiť.
- Súťažné podklady nevysvetľujú dostatočne presvedčivo, ako bude príbeh Koalície malých miest, ktorý je jadrom projektu, zakomponovaný do konceptu EHMK.
- Z predložených informácií o kultúrnom a umeleckom programe nie je možné posúdiť ochotu spolupracovať s okolitými mestami a ich zapojenie do projektu.

Európsky rozmer:

- Kandidát rozvíja európsky prístup a budúci odkaz projektu EHMK prostredníctvom Koalície malých miest, konkrétne pomocou Inštitútu malých miest. Hoci je európsky rozmer v 26-člennej Koalícii malých miest zjavný (združuje mnoho miest z rôznych európskych štátov), v kultúrnom programe nie je úplne a presvedčivo rozpracovaný a prevedený do konkrétnych umeleckých projektov.
- Prihláška len veľmi stručne vysvetľuje, ako by mal projekt EHMK riešiť spoločné aspekty európskych kultúr, európskeho dedičstva a histórie, ako aj súčasné európske témy.
- Hoci v tejto fáze nemá ešte Hlohovec rozvinutú spoluprácu s kultúrnymi sieťami v Európe, mesto už nadviazalo kontakty s vybranými EHMK so žiadosťou

o spoluprácu na princípe Koalície malých miest. Niektoré EHMK pomohli Hlohovcu s identifikáciou relevantných partnerských miest, iné sa ku Koalícii pripojili.

- Koalícia malých miest má pre Hlohovec a jeho partnerské mestá v celej Európe nepochybne veľký význam, no atraktivnosť projektu sa z pohľadu medzinárodného publika javí ako menej presvedčivá. Skupina odborníkov považuje koalíciu skôr za prvý krok k väčšiemu projektu.

Dosah:

- Plán vytvoriť priestor pre tvorivé aktivity (napr. HaCropolis) je nádejný.
- Avšak pri obmedzenej kapacite kreatívnych profesionálov v Hlohovci je ťažké si predstaviť, kto obsadí tento priestor a ako sa doň mestu podarí pritiahnuť ľudí z iného prostredia so zámerom, aby sa venovali tvorivým profesiám.
- Aj keď súťažné podklady obsahujú niekoľko zaujímavých nápadov týkajúcich sa spôsobu komunikácie s marginalizovanými a znevýhodnenými skupinami obyvateľov, skupina odborníkov nadobudla dojem, že jej bol viac predstavený výpočet izolovaných projektov ako skutočná stratégia.
- Vo všeobecnejšej rovine si stratégia rozvoja publika, i keď obsahuje niekoľko zaujímavých myšlienok, vyžaduje ešte prepracovanie a konkretizáciu.

Riadenie:

- Celkový prevádzkový rozpočet projektu vo výške 29,5 mil. eur sa zdá byť vysoký vzhľadom na veľkosť mesta, ktorého ročný rozpočet na kultúru predstavoval v roku 2020 len niečo viac ako 1 milión eur. Mesto rovnako neplánuje zvýšiť financovanie kultúry po roku EHMK, čo môže byť problematické z hľadiska zachovania jeho odkazu.
- Okrem toho príspevok mesta na projekt EHMK predstavuje iba 1 milión eur (t. j. 3,3 % z celkových verejných príjmov na krytie prevádzkových výdavkov). Je to dosť málo, zatiaľ čo závislosť od finančného príspevku národnej vlády (67,7 %) je veľmi vysoká. Skupina odborníkov to vníma ako riziko, ktoré nie je riadne kryté v rozpočte na nepredvídateľné udalosti.
- Okrem toho iba 54 % prevádzkového rozpočtu vyčleneného na program je príliš málo vzhľadom na ciele stanovené v súťažných podkladoch.
- Organizačná štruktúra ponúka zaujímavé prvky, ako napríklad umeleckú diplomáciu pri získavaní finančných prostriedkov alebo tím medzinárodnej spolupráce, ktorého úlohou je identifikovať väzby na kľúčové oblasti produkcie v Koalícii malých miest. Celkovo sa však štruktúra riadenia javí ako slabá. Právna forma realizačnej štruktúry nie je opísaná.
- Nie je jasné, kde v rámci riadiacej štruktúry bude umiestnený hodnotiaci tím.

Schopnosť dosiahnuť ciele:

- Kandidatúra má podporu primátora mesta, mestského zastupiteľstva a starostov miest a obcí širšieho regiónu, hoci zo súťažných podkladov nie je zrejmé, ako sa podpora okolitých obcí a miest skonkretizovala. Skupina odborníkov predpokladá v Koalícii malých miest prevádzkové problémy a uspokojivá podľa nej nie je ani stratégia digitálneho prepojenia malých miest.
- Aj keď prihláška uvádza na prekonanie problémov vyplývajúcich z nedostatočnej kultúrnej infraštruktúry a ubytovacích kapacít niekoľko alternatívnych a inovatívnych riešení, určité pochybnosti o ich praktickom fungovaní pretrvávajú.
- Realizovať projekt EHMK na úrovni zodpovedajúcej najvyšším európskym profesionálnym štandardom si vyžaduje značné množstvo kapacít vybavených správnymi zručnosťami v správnom čase. Vzhľadom na reálne kapacity Hlohovca a jeho regiónu sa skupina odborníkov obáva, či budú plány mesta obsiahnuté v prihláške uskutočniteľné.

Záver

Skupina odborníkov neodporúča zaradiť prihlášku Hlohovca do fázy konečného výberu.

Myšlienku vytvorenia Koalície malých miest v Európe považuje skupina odborníkov za veľmi dobrú a s veľkým potenciálom, ktorý by mohol byť ďalej využitý. Nateraz však zostáva nejasné, ako sa teoretický koncept prihlášky Hlohovca zveční a zarezonuje v Európe. Vytváranie podobných koalícií malých miest by bez pochyby napomohlo budovaniu stratégie značky „Malé mesto“ a mohlo by pritiahnúť do Hlohovca kvalifikovaných ľudí, ktorí tam budú nielen pracovať, ale aj žiť. Skupina odborníkov však nie je presvedčená o tom, že koncept malých miest môže skutočne fungovať ako EHMK a myslí si, že je vhodnejší skôr pre iné projekty na národnej alebo európskej úrovni. Získané skúsenosti a siete vybudované na vnútroštátnej i medzinárodnej úrovni vo fáze predbežného výberu by mohli byť veľmi cenné, keby sa mesto rozhodlo pre alternatívne programy.

Martin

Mesto predstavuje svoju kandidatúru pod názvom **MARTIN'26**. Cieľom projektu a jeho kultúrneho a umeleckého programu je priniesť do kultúrneho života mesta a regiónu Turiec udržateľné aktivity s dlhodobým efektom. Prihláška počíta so zapojením všetkých obcí a miest v tomto regióne.

Príspevok k dlhodobej stratégii:

- Súčasná stratégia je vymedzená v Programe hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja mesta na roky 2016 – 2023 s plánovanou aktualizáciou v apríli 2021. Aj keď sa v súťažných podkladoch zdôrazňuje význam zahrnutia projektu EHMK do stratégie ako jej neoddeliteľnej súčasti, súvislosť medzi nimi nie je v tejto fáze dostatočne vyšpecifikovaná. Skupina odborníkov považuje absenciu jasného vzájomného prepojenia za problematickú, pretože znemožňuje hodnotiť zámery projektu z hľadiska jeho vplyvu, odkazu a udržateľnosti.
- Zdá sa, že plány na posilnenie kapacít kultúrnych a kreatívnych sektorov vychádzajú najmä z investícií do kultúrnej infraštruktúry.
- V plánoch monitorovania a hodnotenia programu postavených na 7 nezávislých rámcoch chýbajú základné prvky, napríklad kľúčové ukazovatele a ciele, ktoré ani pre aktuálnu fázu súťaže nie sú dostatočne rozpracované.

Kultúrny a umelecký obsah:

- Podľa skupiny odborníkov koncepcia **MARTIN '26** pozostávajúca zo siedmich druhov umenia (umenie slova, umenie obrazu, umenie akcie, umenie zvuku, umenie médií, umenie reflexie, umenie života) je konvenčná, málo presvedčivá a chýba jej jasné odôvodnenie.
- Program nie je dostatočne rozpracovaný, obsahuje zoznam projektov s veľmi stručným opisom a bez podrobností o potenciálnych partneroch, kurátoroch atď.
- Pozitívom je, že kandidát si uvedomuje hodnotu a potrebu spolupráce, čo môže byť reálnym základom rozvoja dobrých, aj cezhraničných podujatí.
- Kultúrnemu a umeleckému programu postavenému iba na tradičných umeleckých formách chýbajú okrem umeleckej kvality aj inovatívne prvky, ktoré sa od projektu EHMK očakávajú. Chýba najmä jasná koncepcia, ktorá by spájala to, čo skupina odborníkov vníma nateraz ako izolované projekty.
- Prihláška má nedostatky aj v prístupe ku kultúrnemu dedičstvu, ktorý sa obmedzuje iba na jeho nehmotnú časť.

Európsky rozmer:

- Európsky rozmer je skôr teoretický, neponúka prepojenie projektov, európskych tém a partnerov.
- Kandidát nevysvetľuje, ako by chcel počas roka EHMK vyzdvihovať rozmanitosť kultúr v Európe.
- Aktuálne kandidát neuvádza žiadne aktivity s európskymi partnermi a okrem hľadania spoločných platforiem nateraz neexistujú ani konkrétne nápady v tejto oblasti.
- Okrem listu o podpore z Rijeky neexistujú prepojenia s inými EHMK, zahraničnými umelcami a ďalšími kultúrnymi subjektmi.
- Taktiež stratégia na pritiahnutie európskeho a medzinárodného publika je veľmi všeobecná a neobsahuje žiadne presvedčivé príklady ako prostredníctvom kultúrneho a umeleckého programu dosiahnuť odozvu na projekt EHMK v celoeurópskom meradle.

Dosah:

- Občania boli do prípravy prihlášky zapojení prostredníctvom prípravného výboru, avšak súťažné podklady sa len stručne zmieňujú o nástrojoch použitých na zabezpečenie aktívnej účasti rôznych komún.
- Skupina odborníkov považuje za pozitívne, že tím identifikoval ako cieľovú skupinu rómsku komunitu, no pochybuje, že k mimoriadnym výzvam tejto komunity sa pristupuje najlepším možným spôsobom. Ukazuje sa, že chýba aj priame zapojenie príslušníkov rómskej komunity do prípravy prihlášky.
- Ochota vytvárať príležitosti pre marginalizované a znevýhodnené skupiny vyjadrená v súťažných podkladoch zostáva na úrovni zámeru, ktorému chýbajú konkrétne nástroje na dosiahnutie tohto ambiciózneho cieľa.
- Celková stratégia rozvoja publika je v tejto fáze nedostatočne rozpracovaná. Prihláška okrem stratégie organizovania podujatí v regióne a mimo neho neuvádza žiadne nástroje, ako prostredníctvom kultúrneho a umeleckého programu zapojiť do projektu miestnych divákov a obyvateľov regiónu.
- Pokiaľ ide o participáciu ľudí na projekte, existujú pochybnosti, či kandidát rozumie rozdielu medzi učením a informovaním iných (napr. „starších“ ľudí), ako sa môžu do akcie zapojiť verus pracovať ako tím na spôsoboch ich zapojenia a pochopením ich potrieb.

Riadenie:

- Ročný rozpočet mesta na kultúru bol za posledných päť rokov relatívne nízky, väčšinou nedosiahol 1 milión eur, čo predstavuje menej ako 2 % z celkového rozpočtu mesta, a od roku 2018 navyše klesá. Napriek tomu je zámerom zvýšiť podiel výdavkov na kultúru po roku EHMK na 2,5 %.
- Súťažné podklady (s. 44 – 46) pracujú s rôznymi údajmi o celkovom prevádzkovom rozpočte projektu EHMK (4 658 mil., 4 961 mil. a 5 171 mil.), čo vyvoláva dojem, že neboli dôkladne pripravené. Sumy na realizáciu podujatia takého rozmeru a rozsahu, akým je EHMK, sú tiež dosť skromné.
- Skupina odborníkov má pochybnosti, či suma uvedená pri výdavkoch na program (3 774 mil. eur) dokáže dostatočne pokryť náklady na kultúrny a umelecký program.
- EHMK má byť financované z ročného rozpočtu na kultúru, čo je neobvyklé.
- Očakávaný príspevok EÚ na pokrytie prevádzkových výdavkov predstavuje 20,7 % príjmu z verejného sektora, čo je pomerne veľa, pričom skupina odborníkov nedostala podrobné informácie o programoch EÚ, ktoré sa budú využívať na dosiahnutie tohto cieľa. Zrejma je taktiež vysoká závislosť od príspevku národnej vlády (36,3 % z celkového rozpočtu).

- Analýza rizík zužuje väčšinu slabých stránok na nedostatok infraštruktúry. Finančné riziko sa nezohľadňuje. Neboli predložené žiadne opatrenia na zmiernenie rizík spojených so slabými stránkami projektu.
- Na realizáciu projektu EHMK vznikne nezisková organizácia. Jej organizačná štruktúra však nebola predložená. Dostatočne rozpracované nie je ani umelecké riadenie projektu, ktoré by mali zabezpečovať siedmi umeleckí manažéri.

Schopnosť dosiahnuť ciele:

- Zo súťažných podkladov nie je zrejmé, do akej miery a akým spôsobom podporilo projekt mestské zastupiteľstvo a samosprávny kraj.
- Napriek tomu, že mesto má čo ponúknuť, zdá sa, že neskúma nové možnosti tvorby, ale spolieha iba na to, čo už bolo vytvorené.

Záver

Skupina odborníkov neodporúča, aby prihláška Martina postúpila do fázy konečného výberu, pretože dosiahla v tomto okamihu iba základnú úroveň.

Skupina odborníkov získala dojem, že predložená prihláška nie je návrhom na realizáciu projektu EHMK, ale skôr kompiláciou jednotlivých projektov na podporu cestovného ruchu a dlhodobého rozvoja mesta. Navrhovaný kultúrny a umelecký program nedosahuje úroveň, ktorá sa očakáva od kandidátskeho mesta, absentuje v ňom aj zmienka o jasných európskych partnerstvách. Celková stratégia rozvoja publika je nedostatočne rozpracovaná a skupina odborníkov má obavy aj o celkové riadenie projektu EHMK. Skupina odborníkov vidí v meste veľký potenciál, avšak namiesto ďalšieho rozvoja sa priveľmi spolieha na to, čo už bolo vybudované.

Nitra

Témou prihlášky Nitry je „Bod zlomu“, ktorý sa chápe ako priestor, v ktorom sa zvyky, mechanizmy a vzťahy v nepretržitom procese konfrontujú, skúmajú, analyzujú a potom znovu skladajú a opätovne rozoberajú pre ďalšie zlepšenia v záujme lepších a zdravších spoločností. V rámci širšieho regiónu Nitra spolupracuje na zlepšení prepojenia mestských a mimomestských území. Ďalším dôvodom na spoluprácu mesta s regiónom je potreba riešenia stretu východných a západných náboženských zvykov mesta a regiónu.

Nitra chce začať hľadať nové spôsoby predchádzania negatívnym „zlomom“ v živote ľudí v Nitre, aj v Európe. Cieľom je „vymanenie sa“, ktorý je opakom „zlomenia sa“. Nitra2026 má byť teda „Bodom zlomu“, pričom proces zmien prostredníctvom ZLOMOV je v programe Nitra2026 rozdelený do troch hlavných línií: Zlom kruhu, Zlom ticha a Zlom zeme.

Príspevok k dlhodobej stratégii:

- Kultúrnu stratégiu na obdobie rokov 2021 – 2031 schválilo mestské zastupiteľstvo 10. decembra 2020. Je dobre vymedzená a má jasné prvky udržateľnosti. Ciele EHMK sú súbežne uvedené, ale skupine odborníkov nie je jasné ich zakomponovanie do stratégie.
- Stratégia obsahuje plány na posilnenie kapacít v kultúrnom a kreatívnom sektore prostredníctvom prierezovej spolupráce s kultúrou a jej súčasťou sú aj presvedčivé vízie o dlhodobom vplyve EHMK na mesto.

- „Mäkký“ odkaz je prezentovaný pomerne obširne, avšak chýba v ňom zmienka o vplyve titulu na rozvoj mesta.
- Plány hodnotenia a monitorovania sú uspokojivé a zahŕňajú jasné odôvodnenie spôsobu, ako tím plánuje začleniť do projektu ďalšie mestá EÚ, aby jeho prieskum nadobudol európsky rozmer.
- Zaujímavý je dôraz kladený na spoluprácu s agentúrami, ktoré budú poskytovať rýchle analýzy dát popri dlhodobom prieskume.

Kultúrny a umelecký obsah:

- Kultúrna a umelecká vízia je jasná a koherentná, do koncepcie a implementácie zahrnula miestnych umelcov a zainteresované strany z oblasti kultúry.
- Obsahuje dostatočný počet rozmanitých kvalitných umeleckých aktivít, aj keď viaceré z nich súvisia s už existujúcimi projektmi. Pri programovaní by bolo vhodné uplatniť viac inovácií.
- Skupina odborníkov by sa chcela uistiť, že na kultúrnom a umeleckom programe budú participovať všetky významné inštitúcie, čím sa zabezpečí, že titul EHMK budú požívať všetci.
- Skupina odborníkov víta, že program obsahuje pravdivú retrospektívu udalostí s cieľom poučiť sa zo skúseností minulosti.
- Témou v prihláške je aj kultúrne dedičstvo, ktoré by mohlo byť rozpracovanejšie, využívať inovatívne prvky a pokrývať všetky aspekty, vrátane archeológie.
- Pozitívnym prvkom programu sú jeho silné korene v miestnych tradíciách a témach, pričom sa venuje aj aktuálnym otázkam. Skupina odborníkov však vyzýva kandidáta, aby pokračoval v úsilí zapojiť do projektu najvhodnejších národných a medzinárodných partnerov.
- Hoci kultúrny program rieši veľa spoločenských problémov, skupine odborníkov v ňom chýba program zameraný starnutie populácie, či téma postkomunistickej transformácie spoločnosti.

Európsky rozmer:

- Začlenenie európskej spolupráce do prístupu k monitorovaniu a hodnoteniu má jasnú hodnotu.
- Aj keď niektoré projekty majú potenciál zaujať širšiu európsku verejnosť, tento aspekt ešte nebol dostatočne definovaný ani využitý.
- Hoci je súčasťou programu mnoho európskych projektov, európsky rozmer by sa mohol ešte výraznejšie podporiť väčším množstvom koprodukcí.
- Prihláška uspokojivo rieši spoločné aspekty európskych kultúr, dedičstva i histórie, pričom program skúma tri aktuálne európske témy – identitu, dialóg a udržateľnosť, a to v rámci projektov so zameraním na kultúrne dedičstvo a históriu, európsku integráciu a udržateľnosť.

Dosah:

- Na príprave prihlášky sa rozsiahlo podieľala miestna komunita prostredníctvom mnohých špecifických akcií; napr. formou dotazníkov, vyjadrovaním očakávaní od EHMK grafitmi na steny, účasťou na workshopoch o možnostiach spolupráce s rôznymi komunitami a marginalizovanými skupinami, v pracovných skupinách vytvorených za účelom EHMK, rozhovormi, ako aj prostredníctvom otvorených výziev na predkladanie projektov.
- Program načrtáva spôsob riešenia rôznych citlivých otázok menšinových komunít vrátane Rómov, ako aj znevýhodnených a marginalizovaných skupín obyvateľov, napríklad migrantov. Menej zastúpené sú príklady marginalizácie ľudí s ťažkým zdravotným postihnutím. Skupina odborníkov mala pochybnosti o skutočnom

priamom zapojení rómskej komunity do vypracovania projektu v tejto fáze, čo mohlo byť spôsobené obmedzeniami spojenými so šírením pandémie ochorenia COVID-19.

- Uvádza sa niekoľko príkladov osvedčených postupov rozvoja publika. Vysvetľujú sa väzby medzi školami a rozvojom publika a existuje stratégia rozvoja platformy celoživotného kultúrneho vzdelávania pre profesionálov a amatérov.

Riadenie:

- Kandidatúru a rozpočet na ňu schválilo mestské zastupiteľstvo. So samosprávnym krajom je podpísané memorandum, pričom o jeho finančnom príspevku a o výške príspevkov jednotlivých obcí sa rozhodne v 2. fáze súťaže. Finančná stratégia a plány sa javia ako spoľahlivé a uskutočniteľné. Celkový prevádzkový rozpočet vo výške 29 miliónov eur je z hľadiska percentuálneho podielu štátnych, regionálnych a miestnych príspevkov vyvážený. Súkromné financovanie v sume 1,5 milióna je síce skromné, ale reálne. 22 % prevádzkových výdavkov určených na mzdy, správu a režijné náklady hodnotí skupina odborníkov ako dosť vysoký podiel.
- Celková realizačná štruktúra je dostatočne opísaná. Na realizáciu Nitra2026 kandidát plánuje v roku 2021 založiť mimovládnu organizáciu – záujmové združenie viacerých partnerov zúčastnených na projekte. Na jeho čele bude výkonný riaditeľ zodpovedajúci sa dozornej rade, v ktorej budú zastúpené všetky strany mesta a regiónu podieľajúce sa na financovaní projektu, ako aj predstavitelia občianskej spoločnosti. Za celkovú kvalitu umeleckého a kultúrneho programu bude zodpovedať programový riaditeľ, ktorý bude pracovať koncepčne a nezávisle. Prihláška obsahuje vhodné plánovanie nepredvídateľných udalostí s mnohými prvkami zapracovanými do projektu a jeho realizácie.

Schopnosť dosiahnuť ciele:

- Kandidatúru Nitra2026 schválilo mestské zastupiteľstvo v máji 2020 a Nitriansky samosprávny kraj v júli 2020, čo je pozitívne.
- Skupina odborníkov vyjadruje spokojnosť, že mesto a región disponujú primeranou a životaschopnou infraštruktúrou potrebnou na dosahovanie cieľov projektu EHMK.
- Malo by sa ešte zvážiť zabezpečenie zdravého ekosystému pre kultúrne a kreatívne sektory, ako aj nepretržité budovanie kapacít.

Záver

Skupina odborníkov odporúča, aby prihláška Nitry postúpila do fázy konečného výberu. Prihláška je veľmi silná, aj keď v nasledujúcich mesiacoch bude ešte priestor na určité zlepšenia.

Skupina odborníkov vidí, že prihláška vychádza zo širokého konzultačného procesu v meste a regióne, do ktorého boli zapojení relevantní aktéri a infraštruktúra z oblasti kultúry. Kultúrne stratégie mesta a kraja majú silné prvky udržateľnosti s prierezovými plánmi na posilnenie kapacít kultúrnych a kreatívnych sektorov. Hoci sa spomína „mäkký“ odkaz, skupine odborníkov chýba vplyv zisku titulu na mestský rozvoj. Vhodné by bolo preskúmať ukazovatele dosahu na jedinečnú víziu mesta. Programu a podujatiám kultúrneho dedičstva by prospelo, ak by boli obohatené o inovatívnejšie prvky. Európsky rozmer projektu by sa mohol prehlibiť prostredníctvom väčšieho počtu koprodukcí, či preskúmaním a rozšírením možností, ako osloviť a zaujať širšie publikum v Európe aj mimo nej. Postupy zapojenia a rozvoja publika sú kvalitné, i keď by mohli byť prepracovanejšie v zapojení menšín.

Prešov

Hlavným motívom prihlášky Prešova je „Z periferie do Európy“, ktorý vyjadruje zámer mesta dostať do popredia periférne umenie. Centrom predpokladanej vizuálnej premeny mesta je „Zelený okruh 2026“. Dlhodobou ambíciou je „Zelený okruh periferie“, a teda rozšírenie projektu na regionálnu úroveň, v rámci ktorej by sa obsahovo a kultúrnou infraštruktúrou prepojilo 12 okresných miest.

Príspevok k dlhodobej stratégii:

- Mesto prijalo stratégiu rozvoja kultúry na obdobie rokov 2021 – 2026 27. novembra 2020. Jej súčasťou je aj súťaž o titul EHKM, čo je dobrým východiskovým bodom.
- Zdá sa však, že konkrétne plány na posilnenie kapacít v kultúrnom a kreatívnom sektore chýbajú. Projektom chýba koherencia s hlavným motívom. Kandidát predstavuje iba tri strategické smery - v oblasti verejných služieb, energetiky a mobility, a to bez ich jasného prepojenia na sektor kultúry a kreativity.
- Pokiaľ ide o monitorovanie a hodnotenie, dôraz je kladený hlavne na monitorovanie. Plány hodnotenia sú menej rozpracované, bez vymedzenia niektorých kľúčových ukazovateľov výkonnosti a uvádzajú len niektoré opatrenia a ciele. Ďalšou slabou stránkou je navrhnutý spôsob monitorovania, ktorý je predstavený ako interné riešenie, na ktorom by mali participovať iba členovia tímu (t.j. bez zapojenia nezávislých hodnotiteľov).
- Vcelku možno konštatovať, že slabou stránkou prihlášky je neprepojenie jej jednotlivých častí (napr. chýba údaj o spôsobe hodnotenia navrhovaných kultúrnych tém, väzba medzi kultúrnou stratégiou, spôsobmi jej realizácie a dosahom je nejasná a pod.).

Kultúrny a umelecký obsah:

- Vzhľadom na polohu mesta Prešov a jeho napojenie na významné diaľničné uzly považuje skupina odborníkov koncept periferie za problematický. Zámer premeniť periferiu na centrum diania si vyžaduje ďalšie rozpracovanie a nie je v tejto fáze úplne zrozumiteľný a koherentný.
- V prihláške je zložitá nájst prepojenie medzi tromi programovými piliermi a obsahom kultúrneho a umeleckého programu.
- O kultúrnom dedičstve sa v programe veľa nehovorí a nie je preto jasné, ako sa budú riešiť jeho lokálne aspekty.
- V predložených podkladoch chýba potvrdzujúci dôkaz o zapojení miestnych umelcov a pracovníkov zo sektoru kultúry do koncepcie a realizácie kultúrneho a umeleckého programu.
- Najsilnejšou stránkou kultúrneho a umeleckého programu je projekt Zelený okruh, ktorý má síce ambicióznou, ale dobre rozvinutú myšlienku. Veľmi zaujímavým je aj zámer rozvoja kultúrnych zoskupení v okolí tohto okruhu. Zároveň však ide o projekt infraštruktúry a z tohto hľadiska je jeho relevantnosť pre akciu EHKM, a teda aj jeho hodnota pre Európu, otázná.
- Skupina odborníkov považuje ostatné časti kultúrneho a umeleckého programu za nedostatočne rozpracované a skôr konvenčné. Navrhované projekty nesúvisia s kultúrnou infraštruktúrou, ktorá by sa mala stať súčasťou zeleného okruhu, čo vyvoláva obavy, aké typy podujatí sa budú v týchto miestach konať. Programu chýba jasná umelecká vízia.
- Plány na prestavbu prešovských Solivarov a ich premena na „kreatívnu fabriku“ sú zaujímavou iniciatívou, ktorej cieľom je prepojiť lokálne kultúrne dedičstvo mesta

a význam soli v tejto oblasti s novou generáciou podnikateľov z kultúry a kreatívneho priemyslu.

Európsky rozmer:

- Prístup k európskemu rozmeru je pomerne teoretický a neukazuje, ako budú projekty adresovať európske témy, podporovať európsku rozmanitosť a zapájať európskych partnerov.
- V prihláške nie je možné identifikovať náležitú spoluprácu s európskymi umelcami, pracovníkmi, mestami a nadnárodnými partnerstvami, pričom väzby s inými EHMK sú nedostatočné.
- Skupina odborníkov víta, že mesto vstúpilo do siete miest C40 a ICLEI.
- Stratégia prilákania širokého spektra európskeho a medzinárodného publika nie je presvedčivá, v súťažných podkladoch je nedostatočne rozpracovaná a opiera sa len o všeobecné úvahy bez priamej súvislosti s projektmi zahrnutými v kultúrnom a umeleckom programe.

Dosah:

- Skupina odborníkov oceňuje úsilie vynaložené na prekonanie nezáujmu miestneho obyvateľstva o kandidatúru. Očakávala by však, že v tejto fáze výberu je už nezáujem miestneho obyvateľstva prekonaný.
- Pokiaľ ide o inklúziu, skupina odborníkov má určité pochybnosti o relevantnosti prístupu k zapojeniu marginalizovaných a znevýhodnených skupín do projektu. Okrem nezávislej pracovnej skupiny zriadenej na monitorovanie a navrhovanie riešení účasti týchto skupín, prihláška predovšetkým odkazuje na etnické skupiny v meste a ich už existujúce kultúrne zariadenia, a to bez prepojenia na konkrétne projekty v kultúrnom a umeleckom programe, ktoré sa ich týkajú.
- Stratégia rozvoja publika je pomerne všeobecná, na zapojenie miestneho publika do kultúrneho a umeleckého programu neexistujú alebo sa neplánujú využiť žiadne konkrétne nástroje.
- Skupina odborníkov však vníma pozitívne a víta odlišné uvažovanie mesta nad kultúrou, v zmysle, že nezamýšľa organizovať všetky kultúrne aktivity v centre, ale taktiež na okraji mesta.

Riadenie:

- Ročný rozpočet mesta na kultúru bol za posledných päť rokov pomerne nízky; v roku 2018 dosiahol maximum, 1,72 mil. eur (t. j. 2 % z celkového rozpočtu mesta). Skupina odborníkov však víta zámer jeho zvýšenia po roku 2026 na 4 mil. (t. j. 4 % z celkového rozpočtu), aby sa zabezpečil odkaz a udržateľnosť EHMK.
- Pokiaľ ide o prevádzkový rozpočet, uvádzajú sa rôzne údaje.
- Celkový prevádzkový rozpočet vo výške 29,87 mil. eur je ambiciózny, ale vhodný.
- Predpokladaný príspevok mesta do celkového prevádzkového rozpočtu vo výške 25 % je značný, čo svedčí o silnej angažovanosti mesta aj z finančného hľadiska.
- Pri pomerne vysokom očakávanom príjme z EÚ vo výške 5,6 mil. eur (t. j. 21 % celkových príjmov z verejného sektora) na krytie prevádzkových výdavkov chýba vysvetlenie, z ktorých európskych programov by sa mali tieto prostriedky čerpať.
- Predložený plán nepredvídateľných udalostí je nedostatočný, bez zmienky o nedostatku financií ako potenciálnom riziku.
- Mesto sa v rámci realizačnej štruktúry EHMK rozhodlo pre formu neziskovej organizácie s názvom Prešov 2026. Z prihlášky nie je zrejmá úroveň umeleckej autonómie umeleckého riaditeľa a chýbajú konkrétne informácie o zložení predstavenstva a dozornej rady, ktoré budú vymedzené v štatúte organizácie.

Absentuje aj opis spolupráce medzi miestnymi orgánmi a neziskovou organizáciou Prešov 2026, ktorá nemá jasnú organizačnú štruktúru.

- Marketingová a komunikačná stratégia neobsahuje žiadne výnimočné posolstvá.

Schopnosť dosiahnuť ciele:

- Prihláška získala jednomyselnú podporu členov mestského zastupiteľstva, ale rozsah jej politickej podpory v rámci regiónu je nejasný.
- Na otázku o kultúrnej infraštruktúre mesta bolo zodpovedané odkazom na jeho bohaté kultúrne dedičstvo a systém mestskej dopravy, ktorý sa bude transformovať.
- Realizácia projektu EHMK v najvyššom európskom profesionálnom štandarde si vyžaduje dostatok kapacít vybavených správnymi zručnosťami v správnom čase. Vzhľadom na možnosti mesta a regiónu skupinu odborníkov znepokojuje plánovaná realizačná kapacita obsiahnutá v pláne prihlášky.

Záver

Skupina odborníkov neodporúča, aby prihláška Prešova postúpila do fázy konečného výberu.

Dominantnou prihláškou je koncepcia Zelený okruh 2026. Ako celok však prihláška pripomína skôr projekt regionálneho rozvoja a na to, aby bola v súlade s cieľmi EHMK, by ju bolo potrebné ďalej rozpracovať. Koncepcia Z periférie do centra nie je jasná, ani presvedčivá. Kultúrny a umelecký program nedosahuje úroveň, ktorá by sa od kandidátskeho mesta v tejto fáze súťaže očakávala. Chýba mu aj jasné prepojenie s koncepciou Zeleného okruhu 2026. Okrem toho nie je dostatočne rozpracovaná ani stratégia rozvoja publika a skupina odborníkov sa vážne obáva, či mesto bude schopné z hľadiska infraštruktúry koncepciu realizovať. Skupina odborníkov chce však mesto povzbudiť, aby pokračovalo v dobre vypracovaných plánoch Zeleného okruhu a jeho kultúrnymi klastrami, revitalizáciou Solivarov a Kreatívnou fabrikou.

Trenčín

Východiskovým bodom prihlášky Trenčína je snaha posunúť mesto rýchlo dopredu, do 21. storočia, a priblížiť ho Európe. Za hnaciú silu na dosiahnutie tohto cieľa bol navrhnutý proces, v ktorom sa srdcia a mysle ľudí otvoria kreativite a zvedavosti. Koncepciou a filozofiou pre tento proces, je v rámci projektu Trenčín EHMK2026, naučiť sa vážiť si minulosť a kultivovať budúcnosť, čo vyjadruje téma „Pestovanie zvedavosti“, postavená na troch programových vetvách: rešpektovanie spoločného priestoru, vytváranie priestoru na interakciu a otváranie sa neznámemu. Prihláška Trenčína zapojila aj okolitý región, ktorý je opísaný ako Európske kultúrne centrum (angl. hub), ako „miesto kvitnúce pre občanov i návštevníkov“, a teda priestor, v ktorom sa spája mesto, obce a vidiek, ako aj ľudia a ich životné štýly. Celkovo je koncepcia EHMK Trenčína jasná a jednoduchá a vyznačuje sa veľkou integritou.

Príspevok k dlhodobej stratégii:

- Trenčín nemal pred fázou predkladania prihlášky kultúrnu stratégiu. Hoci je kultúrna stratégia do roku 2040 pripravená a čaká na schválenie mestským zastupiteľstvom začiatkom roka 2021, je dôležité, aby bolo rozhodnutie prijaté pred termínom na predkladanie konečných súťažných podkladov.
- Skupina odborníkov vidí zreteľné umiestnenie projektu EHMK v dlhodobej stratégii, v plánoch na posilnenie kapacít kultúrneho a kreatívneho sektora a prierezovo v ďalších odvetviach. Kultúrna stratégia počíta s trojstupňovým systémom

nazvaným Polia zvedavosti, zameraným na podporu spolupráce kultúrneho a kreatívneho sektora so sociálnymi a ekonomickými sektormi. Skupina odborníkov by však privítala jasnejšiu predstavu kandidáta, ako tento koncept medzi kultúrnym, hospodárskym a sociálnym sektorom rozvinie tak, aby boli prepojenia dlhodobo udržateľné.

- Skupina odborníkov nachádza v prihláške premyslený prístup k hodnoteniu, ktorý zachytáva všetky ciele projektu EHMK s dôrazom na spoločné používanie údajov a zapojenie ľudí do procesu. Vyzdvihuje spôsob formulácie ukazovateľov, v ktorom nedominujú iba ekonomické indikátory.
- Skupina odborníkov víta plán zriadiť v roku 2022 na podporu odkazu EHMK Inštitút kultúrnej účasti.

Kultúrny a umelecký obsah:

- Kultúrna koncepcia je celkovo dobre rozpracovaná, obsahuje veľa zaujímavých projektov, pričom niektoré z nich prinášajú aj pomerne inovatívne prvky.
- Vízia je koherentná, vhodne zasadená do miestnych špecifík a do programovej koncepcie. Do tvorby programu sa do značnej miery zapojili miestni umelci a kultúrne organizácie. Rieši zaujímavé témy, ako napríklad pôsobenie armády nachádzajúcej sa v meste. Celkovo však kultúrny a umelecký program potrebuje ešte ďalšie rozpracovanie s výraznejšími programovými segmentmi.
- Kultúrny a umelecký program sa vyznačuje silným a inovatívnym prístupom ku kultúrnemu dedičstvu – od minulosti až po súčasnosť – a počíta aj s budovaním infraštruktúry spojenej s naznačenými programovými líniami. V druhom kole bude dôležité objasniť charakter spolupráce, napríklad s ICOM, ICOMOS, Europa Nostra atď.

Európsky rozmer:

- Skupina odborníkov oceňuje u kandidáta jeho celkové pochopenie idey európskeho rozmeru EHMK.
- Aj keď pri vytváraní prepojení s príslušnými európskymi kultúrnymi sieťami mesto odvieďlo kus dobrej práce, skupina odborníkov sa domnieva, že v nej treba pokračovať, a to v záujme lepšieho pochopenia a možností využitia týchto schém.
- Existuje síce niekoľko príkladov projektov, ktoré pokrývajú spoločné aspekty európskych kultúr, dedičstva a histórie, ale chýba jasný naratívny koncept ich prepojenia s umeleckou víziou a súčasnými európskymi témami.
- Z predložených súťažných podkladov vyplýva, že program má v súčasnosti len málo medzinárodných partnerov za hranicami susedných krajín. Z prezentácie skupina odborníkov usudzuje, že existuje plán zapojiť do programu až 90 % európskych krajín a celkovo osloviť 300 partnerov. Toto je povzbudivé zistenie a skupina odborníkov sa teší na jeho podrobnosti v nasledujúcom kole.
- Hoci je plán na online vysielanie až 50 % aktivít ambiciózny a dobre reaguje na výzvy spojené s pandemiou nového koronavírusu a zvyšovanie povedomia o klíme, skupina odborníkov sa pýta, ako chce Trenčín docieľiť, aby ho návštevníci z dôvodu získania titulu EHMK 2026 považovali za príťažlivú destináciu.

Dosah:

- Mesto zapojilo miestne obyvateľstvo a občiansku spoločnosť do prípravy prihlášky prostredníctvom online a osobných dotazníkov, zber údajov pre kandidatúru realizoval na festivaloch a prostredníctvom cieľových skupín.
- V prístupe k marginalizovaným a znevýhodneným skupinám sa úsilie mesta zameriava hlavne na mladšiu generáciu. Skupina odborníkov získala počas prezentácie ubezpečenie, že do programu projektu EHMK budú zahrnuté všetky

menšiny, čo je podľa názoru skupiny odborníkov dôležité, keďže EHMK by mal byť projektom všetkých komunít prítomných v meste a okolitom regióne.

- Skupina odborníkov považuje za osobitne významné a relevantné úsilie kandidáta inovatívnym a interaktívnym spôsobom osloviť širšie publikum, a to prostredníctvom online prenosov až 50% aktivít, obzvlášť v kontexte pretrvávajúcej globálnej pandémie. Na prítiahnutie návštevníkov do Trenčína z celej Európy však bude potrebné vypracovať solídnejšie plány, s cieľom zaujať nielen virtuálne, ale aj fyzicky.
- Plán rozvoja publika bude mať na starosti v spolupráci s ďalšími partnermi Inštitút participácie Trenčín (PIT). Partnerom sa odporúča vypracovať vlastné stratégie rozvoja publika, prispôbiť a implementovať ich do projektu. Kultúrni ambasádori budú podporovať občanov v aktivitách oživenia sídlisk a umelcom a organizáciám sa ponúknú nástroje podpory a vzdelávanie. S pomocou Nového Sadu sa vytvorí osobitný dobrovoľnícky program.

Riadenie:

- Ročný rozpočet mesta na kultúru sa v posledných rokoch neustále pohyboval pod úrovňou 1 mil. eur, čo je 1,53 % z celkového rozpočtu mesta v roku 2020. Skupina odborníkov víta zámer zvýšiť tento rozpočet na 4 % po roku 2026, aby sa zabezpečila udržateľnosť odkazu EHMK.
- Celkový prevádzkový rozpočet vo výške 20,2 mil. eur je reálny a solídny. Očakávané príspevky od mesta a kraja (vo výške 2,0 mil. a 0,8 mil. eur, t. j. 9,9 % a 4 % príjmu z verejného sektora) sú však veľmi nízke. Naopak, existuje vysoká závislosť od príspevku národnej vlády (15,2 mil. eur, t. j. 75,3 % príjmu z verejného sektora), čo skupina odborníkov považuje za riziko, ktoré však do istej miery rieši plán pre nepredvídateľné udalosti.
- Zatiaľ čo pozitívom je, že finančný záväzok z miestnej úrovne je oficiálny, očakáva sa, že finančný záväzok kraja bude potvrdený až neskôr v tomto roku.
- Rozpočtová položka „mzdy, režijné náklady a administratíva“ v sume 8,38 mil. eur (t. j. 38,6 % plánovaných prevádzkových výdavkov) je mimoriadne vysoká, čo skupinu odborníkov znepokojuje.
- Skupina odborníkov sa obáva aj toho, že na kultúrny program je vyčlenených iba 45,3 % z prevádzkového rozpočtu, čo podľa jej názoru nemusí stačiť na financovanie ambiciózných projektov prezentovaných v prihláške. Skupina odborníkov potrebuje opakovane získať ubezpečenie, že program, tak ako je opísaný v súťažných podkladoch pre predbežný výber (a platí to ešte viac pre prepracovanejší program, ktorý bude uvedený v súťažných podkladoch určených pre konečný výber kandidáta), sa dá zrealizovať v celom rozsahu bez ohrozenia jeho umeleckej kvality vrátane pôsobivých plánov na rozvoj medzinárodnej spolupráce.
- Kreatívny inštitút Trenčín, uvedený ako realizačná štruktúra EHMK bude zriadený v druhom kole fázy predkladania prihlášok. Jeho úlohy i zodpovednosť, ako aj výberové procesy sú jasne vymedzené a skupina odborníkov ich považuje za spoľahlivé a uskutočniteľné.

Schopnosť dosiahnuť ciele:

- Skupina odborníkov víta silnú politickú podporu vyjadrenú na mestskej a regionálnej úrovni v júli a septembri 2020. Vzhľadom na prepojenie medzi mestom a jeho okolím, ktoré rezonuje v celej prihláške, je podľa skupiny odborníkov prioritou získať podporu aj zainteresovaných strán a komunít v rámci regiónu. Skupina odborníkov s potešením konštatuje, že kandidátúra má všeobecnú podporu verejnosti.
- Skupina odborníkov vníma, že infraštruktúra v Trenčíne je obmedzená, a berie na vedomie plány na jej rozvoj v nasledujúcich rokoch. Je potrebné zabezpečiť, aby

boli na usporiadanie programu EHMK k dispozícii vhodné priestory a skupina odborníkov v tejto súvislosti víta predpokladanú spoluprácu so slovenskou armádou pri využívaní budovy ODA.

- Keďže je počet kvalifikovaných odborníkov v oblasti kultúry momentálne obmedzený, komisia odborníkov víta vytvorenie plánu budovania kapacít, ktorý je pre úspešnú realizáciu projektu EHMK a zabezpečenie jeho odkazu veľmi potrebný. Výzvou pre mesto bude aj hľadanie spôsobu, ako pritiahnuť do Trenčína správnych odborníkov a udržať ich.

Záver

Skupina odborníkov odporúča, aby Trenčín postúpil do záverečného kola výberu. Jeho prihláška má veľký potenciál, skupina odborníkov však zároveň upozorňuje, že sú v nej oblasti, ktorými je potrebné sa ešte hlbšie zaoberať.

Skupina odborníkov vidí jasnú súvislosť medzi víziou a kultúrnou stratégiou. Realisticky vychádza z miestnych špecifik a koordinovaná vízia mestského rozvoja je v nej integrovaná s presne vymedzeným poslaním EHMK. Riešia sa v nej zaujímavé a relevantné miestne i európske témy. Významnou pridanou hodnotou je súvisiaci silný program budovania kapacít, zahŕňajúci nielen profesionálov a inštitúcie sektoru, ale aj občanov, pričom rovnako dôležitým prínosom sú aj stratégie kreatívneho priemyslu. Postupy zapájania a rozvoja publika sú na dobrej úrovni. Európsky príbeh a umelecká vízia potrebujú osobitnejší a odvážnejší obsah. Silná závislosť od financovania projektu národnou vládou a vysoký rozpočet na jeho réžiu a správu, vyvolávajú obavy. Finančné hľadiská si vyžadujú ďalšie rozpracovanie aj v oblasti programovania.

Trnava

Mesto Trnava sa zapája do súťaže s cieľom obnoviť záujem ľudí v Európe o spoločný rozhovor, diskusie a združovanie sa. Predstavuje kultúrny a umelecký program, ktorý sa sústreďuje na úlohu ticha v umení debaty, spájania a konverzácie. Prihláška počíta so spoluprácou na projekte EHMK s Trnavským samosprávnym krajom.

Príspevok k dlhodobej stratégii:

- Projekt EHMK je súčasťou kultúrnej stratégie mesta do roku 2030, ktorú schválilo mestské zastupiteľstvo 8. decembra 2020.
- Skupine odborníkov však chýba súvislosť medzi koncepciou „Ticha“ a spomínanou kultúrnou stratégiou a jej cieľmi.
- Skupina odborníkov hodnotí pozitívne, že prihláška obsahuje jasné plány na posilnenie kapacít v kultúrnom a kreatívnom sektore.
- Skupine odborníkov však nie je jasné, ako tím vidí budúcu úlohu mesta, či ako organizáciu produkujúcu podujatia alebo aktívnu organizáciu zameranú na posilnenie miestnych kultúrnych a kreatívnych pracovníkov.
- Dlhodobý kultúrny, sociálny a ekonomický vplyv, ktorý by mal titul na mesto, bol dobre vizualizovaný a vychádza z cieľov dlhodobého udržateľného rozvoja formulovaných OSN. Chýba však zmienka o vplyve titulu na rozvoj mesta.
- Plány monitorovania a hodnotenia nie sú dostatočne podrobné a chýba im vymedzený metodický rámec. Kandidát síce uvádza niektoré kvantifikovateľné ukazovatele, ale kvalitatívne ukazovatele, vrátane spôsobu porozumenia základnej koncepcii ticha a vysvetlenie jej významu, nie sú dostatočne spracované. Pozitívom je, že monitorovanie a hodnotenie budú vykonávať miestni a medzinárodní odborníci.

Kultúrny a umelecký obsah:

- Skupina odborníkov vidí v koncepcii ticha z umeleckého hľadiska veľký potenciál, ale domnieva sa, že v kultúrnom a umeleckom programe nebol dostatočne využitý. Pre skupinu odborníkov je tiež mäťúca myšlienka mlčania ako spôsobu nápravy aktuálnych spoločenských a politických výziev. Taktiež je nejasná väzba medzi touto univerzálnou témou a samotným mestom Trnava.
- Na tvorbe a realizácii kultúrneho a umeleckého programu sa podieľali miestni umelci a kultúrne organizácie.
- Jadrom kultúrneho a umeleckého programu sú okrem programu budovania kapacít štyri vlajkové lode nasledované ďalšími stredne veľkými a menšími projektmi, ktoré témy ticha a pohody dopĺňajú a ďalej rozvíjajú. Skupina odborníkov sa však zhoduje, že obsah kultúrneho a umeleckého programu je nedostatočne rozpracovaný, málo konkrétny, a to aj pre aktuálnu fázu posudzovania projektu.
- Skupina odborníkov víta v umeleckom a kultúrnom programe výrazné zastúpenie nezávislej kultúrnej scény, avšak vhodné príklady príspevkov do programu od etablovanej kultúrnej scény chýbajú.

Európsky rozmer:

- Európsky rozmer je v aktuálnej fáze výberu slabo rozpracovaný a nedostatočne prepojený s kultúrnym a umeleckým programom.
- Prihláška obsahuje len všeobecné vysvetlenie, ako by mal projekt EHMK podporovať kultúrnu rozmanitosť v Európe a zaoberať sa spoločnými aspektmi európskych kultúr, dedičstva a histórie, ako aj aktuálnymi európskymi témami.
- Skupina odborníkov nenachádza v kultúrnom a umeleckom programe zastúpenie európskych umelcov, chýba jej taktiež informácia, či už bola nadviazaná spolupráca s operátormi a mestami v iných štátoch a podrobnosti o nadnárodných partnerstvách.
- Spolupráca s ostatnými EHMK je obmedzená, čo je však v súlade so stratégiou mesta.
- Stratégia na pritiahnutie širokej európskej a medzinárodnej verejnosti je skôr vo filozofickej rovine a treba ju konkretizovať.

Dosah:

- Skupina odborníkov sa domnieva, že zapojenie miestneho obyvateľstva a občianskej spoločnosti do prípravy prihlášky nebolo dostatočne preukázané. Zdá sa, že tím predkladajúci prihlášku sa zameriava viac na opis koncepcie občianskej angažovanosti ako na jej skutočnú realizáciu.
- Tím plánuje angažovať za poradcov programovej rady osoby z identifikovaných marginalizovaných a znevýhodnených skupín obyvateľstva.
- Stratégia rozvoja publika je nedostatočne rozpracovaná a ukazuje sa ako zameraná najmä na deti. Chýbajú v nej konkrétne nástroje, ako upútať pozornosť na kultúrny a umelecký program širšie miestne publikum.
- Skupina odborníkov nenachádza v koncepcii ani spôsob, akým sa majú zapojiť do kultúrneho a umeleckého programu noví pracovníci, či futbaloví fanúšikovia.

Riadenie:

- Celkový ročný rozpočet mesta na kultúru bol v posledných štyroch rokoch pomerne nízky a ďalej vykazuje pokles.
- Prevádzkový rozpočet na projekt EHMK vo výške 30 mil. eur je dosť ambiciózny.
- Skupina odborníkov považuje za pozitívne, že príspevok Trnavského samosprávneho kraja na prevádzkové výdavky je rovnaký ako príspevok mesta, a to v sume 5 mil. eur (t. j. každý predstavuje 17,5 % očakávaného príjmu z

verejného sektora), čo potenciálne odráža finančný záväzok na oboch úrovniach územného riadenia.

- Plánovanie zdrojov určených na nepredvídateľné udalosti je v tejto fáze dosť povrchné, bez návrhu akýchkoľvek zmierňujúcich opatrení potenciálnych slabých stránok projektu.
- Za realizáciu EHMK bude zodpovedať novozaložená nezisková organizácia. Aj keď si nový prístup k riadeniu zaslúži pozornosť, skupina odborníkov považuje štruktúru riadenia za pomerne zložitú a pochybuje o jej spoľahlivosti a uskutočniteľnosti.
- V organizačnej štruktúre chýba medzinárodné oddelenie.
- Lepšie pochopenie cieľov a efektívnosti marketingovej a komunikačnej stratégie si vyžaduje ďalšie informácie.

Schopnosť dosiahnuť ciele:

- Mestské zastupiteľstvo s kandidatúrou jednomyselne súhlasilo.
- Medzi Trnavským samosprávnym krajom a mestom Trnava existuje schválené partnerstvo týkajúce sa prihlášky do súťaže o titul EHMK.
- Tím predstavuje každé miesto v meste ako potenciálne javisko kultúrneho a umeleckého programu a zdôrazňuje, že priestor, s ktorým by sa malo najviac pracovať, je práve verejné priestranstvo. Hoci táto stratégia ponúka mnohé príležitosti, vyžaduje si lepšiu operacionalizáciu na jej skonkretizovanie. Neuvádzajú sa žiadne informácie o ubytovacích kapacitách mesta a regiónu.

Záver

Skupina odborníkov neodporúča, aby prihláška Trnavy postúpila do fázy konečného výberu.

Prihláška sa zameriava na témy súvisiace so šírením dezinformácií, konšpiračných teórií a falošných správ, ako dôsledku aktuálnej nadmernej ponuky informácií. Ide o relevantné a aktuálne témy, o ktorých treba diskutovať. Obsah prihlášky a formy jej realizácie sú však nepresvedčivé. Konceptia ticha má veľký umelecký potenciál, ktorý však nebol v kultúrnom a umeleckom programe naplno využitý, zatiaľ čo niektoré navrhované prístupy sú zmätočné. Navyše európsky rozmer je len slabo rozvinutý. Zdá sa, že prihláška je výsledkom práce úzkej skupiny ľudí, chýba v nej jasná stratégia zapojenia určitých skupín obyvateľov do projektu. Skupine odborníkov sa nepozdáva ani realizačná štruktúra projektu, v rámci ktorej má rozhodovacie právomoci priveľa orgánov. Cieľ zlepšiť štruktúru riadenia kultúry v meste je však dobrým východiskovým bodom pre jeho ďalší rozvoj.

Žilina

Prihláška EHMK Žiliny vychádza zo želania snívať vo veľkom. Mesto Žilina a jeho región chce využiť príležitosť okamihu a v rámci vyvíjaného úsilia na získanie titulu EHMK komplexne spracovať odkaz minulosti a spoločne sa podieľať na kultivovaní budúcnosti. Tento sen je pretavený do témy „Okno príležitosti“. Programový plán, na dosiahnutie očakávanej pozitívnej zmeny pre Žilinu a jej širší región, sa skladá z troch častí: Tok prírody, Továrne na budúcnosť a Identita bez hraníc, a je doplnený Manifestom 11 hodnôt a zásad.

Minulosť organizácií občianskej spoločnosti a kultúrnych inštitúcií, ktoré vznikali v náročnej ére 90. rokov, viedla k jedinečnej generačnej skúsenosti, vďaka ktorej je

snaha Žiliny posilniť udržateľnosť kultúrneho a kreatívneho ekosystému, ako prostriedku na ochranu európskych a demokratických hodnôt, autentická.

S týmto zámerom sa Žilina zapojila do súťaže o získanie titulu EHMK ako člen nadnárodného konzorcia, ktoré vytvorila s poľským mestom Bielsko-Biala a Frýdkom-Místkom v Českej republike. Názov projektu je odvodený od pohoria, ktoré všetky zúčastnené mestá spája - ŽilinaBeskydy2026.

Príspevok k dlhodobej stratégii:

- Mesto Žilina začalo pracovať na novej kultúrnej stratégii „Kreatívna vízia Žiliny 2035“. Na miestnej úrovni bola doteraz kultúrna stratégia súčasťou Plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHSR), prijatého v roku 2014. Nová kultúrna stratégia by mala byť schválená miestnym zastupiteľstvom v máji 2021. Súbežne na novej SMART kultúrnej stratégii pracuje aj Žilinský samosprávny kraj, termín jej schválenia je marec 2021.
- Stratégia jasne vysvetľuje, aké nástroje plánuje mesto použiť pri tvorbe jednotlivých programových častí, a to v rámci posilňovania kapacít v komunitách, občianskej spoločnosti, na kultúrnej scéne, podporou mobility a pobytov umelcov, v umeleckých továrňach (technická podpora), v oblasti environmentálnych kapacít (technická podpora a podpora vzdelávania), ako aj posilnením kapacít vo verejnom sektore a v súvisiacich odvetviach. Konkrétne väzby medzi kultúrnymi a kreatívnymi sektormi a rôznymi programami a nástrojmi na budovanie kapacít sú zatiaľ nejasné.
- V dlhodobej stratégii mesta Žilina, v ktorej je zahrnutý aj projekt EHMK, sa uplatňuje prierezový prístup postavený na vzájomnej previazanosti všetkých sektorov. To poskytuje veľmi podrobný prehľad s presne vymedzenými a presne opísanými očakávanými vplyvmi v kultúrnej, sociálnej a ekonomickej oblasti. Snaha spolupracovať naprieč celým regiónom je reálna a má veľký potenciál. Môže priniesť zmysluplný dosah a dlhodobý odkaz projektu.
- Plán hodnotenia je dobre koncipovaný, posilnený širším a dôveryhodným plánom realizácie prieskumu, s jasnými väzbami na zapájanie verejnosti, ako aj na priority kultúrneho programovania. V hodnotení sa nepočíta s meraním dosahu navrhovaného „Manifestu“, čo by mohlo byť ešte rozpracované.

Kultúrny a umelecký obsah:

- Kultúrny program obsahuje veľa zaujímavých prvkov a pokrýva väčšinu umeleckých disciplín, ale mohol by byť obohatený o originálne a nezabudnuteľné segmenty.
- Odkazy na tradičnú kultúru sú integrované do všetkých troch hlavných programových línií. Uvádza sa prepojenie kultúrneho dedičstva a tradičných foriem umenia s novými kultúrnymi prejavmi. Aj keď príklady, ako priblížiť umenie k športu, kultúre v exteriéri a tradíciám pôsobia dôveryhodne, skupina odborníkov nie je presvedčená o ich inovatívnych a experimentálnych aspektoch.
- Mnohé z myšlienok projektu sú inšpirované miestnym nehmotným kultúrnym dedičstvom, avšak hmotné kultúrne dedičstvo, ako sú budovy, umelecké diela alebo archeologické náleziská, nie je využité.
- Miestni umelci a kultúrne organizácie sa od začiatku aktívne zapájali do vypracovania prihlášky a kľúčoví pracovníci v kultúre sa podieľali na rozhodnutí uchádzať sa o titul EHMK. Angažovanie miestnej kultúrnej scény v 1. a 2. fáze predkladania prihlášok, ako aj v prípravnej a realizačnej fáze, je dobre opísané.

Európsky rozmer:

- Európskemu rozmeru chýba zacielenie a ešte lepšie využitie.

- Historické témy a námety, ako druhá svetová vojna, totalitné komunistické režimy a priemyselné revolúcie, sa skúmajú cez jasné príklady projektov so zámerom ilustrovať spoločné aspekty európskych kultúr, európskeho dedičstva a dejín. Tento cieľ, taktiež podporený konkrétnymi projektmi, sa objavuje aj pri riešení súčasných európskych tém, akými sú napríklad demokracia a dôvera k významu vecí verejných, nárast nacionalizmu a populizmu, sloboda médií alebo environmentálne otázky. Prihláška však jasne nevysvetľuje hodnoty spomínaných projektov pre Európu, i keď vybrané témy majú v kontexte EÚ značný potenciál využitia.
- Cieľ podporovať kultúrnu rozmanitosť v Európe, medzikultúrny dialóg a väčšie vzájomné porozumenie medzi európskymi občanmi sa prispôsobuje stratégii pre a) rozmanitosť doma, b) cezhraničný dialóg a c) EÚ mobilitu a príležitosti na medzikultúrne vzdelávanie; každá oblasť je prepojená na konkrétne projekty programu.
- Program sa zameriava predovšetkým na mesto a jeho výzvy so zapojením partnerov zo susedných krajín (z Euroregiónu Beskydy). Hoci je projekt pre Žilinu-Beskydy a jeho región veľmi prospešný, skupina odborníkov sa obáva, či program v súčasnej podobe dokáže uspokojivo zarezonovať aj v širšej Európe v súlade s požiadavkami súťaže EHMK. Skupine odborníkov navyše nie je jasné, ako chce kandidát Žilina-Beskydy fyzicky i digitálne osloviť európsku verejnosť a udržať si jej pozornosť.

Dosah:

- Plán oslovenia a zapojenia verejnosti je pomocou niekoľkých inovatívnych projektov, dôkladného začlenenia menších a širšieho spektra občanov vrátane ľudí so špeciálnymi potrebami dobre prepracovaný.
- Skupina odborníkov víta stratégiu, ktorá podporuje existujúce miestne znalosti, a taktiež poskytuje dostatočnú podporu organizáciám v teréne na posilnenie cieľových skupín s využitím kreatívnych nástrojov. Na ilustráciu spôsobov zapojenia cieľových skupín sa uvádzajú konkrétne projekty.
- Pre každú zúčastnenú inštitúciu sa vypracúva komplexná stratégia rozvoja publika a vyzerá sľubne. Zaujímavé je zapojenie škôl prostredníctvom vytvorenia siete učiteľov.
- I keď poznáme poučenia z lockdownu, zavedeného v dôsledku šírenia ochorenia COVID-19, skupina odborníkov v rámci oslovenia a zapojenia publika predstavenie častí programu digitálnou formou v prihláške nenachádza.
- Prihláška upozorňuje na nedôveru verejnosti k projektu EHMK, ale chýba plán na jej prekonanie.

Riadenie:

- Celkový prevádzkový rozpočet vo výške 23,5 mil. eur je primerane rozdelený na jednotlivé úrovne územného riadenia (štát, mesto a región). Existuje jasná stratégia, ako do projektu prispejú samosprávy a partnerské mestá a čo za to dostanú. Na mzdy, réžiu a administratívu je plánovaných 18 % z prevádzkového rozpočtu, čo je relatívne veľa.
- Hoci prihláška obsahuje celý rad programových projektov, z ktorých mnohé, týkajúce sa budovania kapacít, sú rozsiahle, celkový rozpočet na projekt EHMK ráta iba so sumou 23,5 mil. eur. Skupina odborníkov má pochybnosti, či bude mesto schopné z tohto rozpočtu zabezpečiť realizáciu programu EHMK v celom rozsahu a bez ohrozenia jeho kvality a medzinárodnej spolupráce.
- Plánované riadiace a realizačné štruktúry sú nastavené uspokojivo, počítajú so zriadením zastrešujúcej európskej organizácie pre cezhraničnú spoluprácu.

Schopnosť dosiahnuť ciele:

- Mestské zastupiteľstvo jednomyselne schválilo kandidatúru vo februári 2020 a partnerské mestá podpísali memorandum o spolupráci vrátane uznesenia o spoločnej kandidatúre s kolektívnym kultúrnym programom a niektorými investičnými projektmi.
- Aj keď sa v programe nachádzajú prvky budovania kapacít, nie je jasné, ako Žilina zabezpečí budovanie kapacít v partnerských mestách.
- Mesto a región majú kvalitnú kultúrnu infraštruktúru už v súčasnosti, tá bude výstavbou nových alebo rekonštrukciou existujúcich kultúrnych zariadení ešte viac podporená.

Záver

Skupina odborníkov odporúča, aby prihláška EHMK Žilina-Beskydy postúpila do druhého kola súťaže. Zhodla sa, že ide o silnú a dôveryhodnú prihlášku s možnosťami na zlepšenie.

Prihláška kandidáta Žilina-Beskydy vhodne reaguje na problémy mesta a regiónu, má silnú podporu nielen miestnej komunity, miestnej umeleckej a kultúrnej scény, ale disponuje aj politickou podporou. Obsah prihlášky pôsobí úprimne a odráža miestne výzvy, ktoré rieši aj veľa iných miest v Európe, hoci udržateľnosť odkazu EHMK si vyžaduje ešte ďalšie reflexie a plánovanie. Proces účasti a oslovenia verejnosti je rozsiahly a presvedčivý.

Vzhľadom na prezentovanú nedôveru k súťaži o titul EHMK má skupina odborníkov pochybnosti, či existuje stratégia na riešenie tohto problému. Témy navrhované pre umelecký a kultúrny program majú vysoký európsky význam, ale programu chýbajú inováčné prvky, ktoré by mu dali punc nezabudnuteľnosti. Potenciál navrhnutých tém v kontexte európskeho a umeleckého rozmeru si vyžaduje ešte koordináciu a preskúmanie ďalších možností.

Všeobecné odporúčania

Nasledujúce odporúčania platia pre všetkých troch postupujúcich kandidátov.

Skupina odborníkov považuje za potrebné, aby všetky mestá, ktoré sa dostali do užšieho výberu, rozpracovali svoje prihlášky do konečného výberu spôsobom, ktorým dosiahnu požadovanú kvalitatívnu úroveň takého náročného projektu, akým je projekt Európske hlavné mesto kultúry. Medzi návrhmi vo fáze predbežného výberu a návrhmi do konečného výberu dochádza k výraznému posunu. Skupina odborníkov očakáva v prihláškach konečného výberu výrazný pokrok, ktorý zohľadní odporúčania skupiny odborníkov.

Kandidátom vybraným do užšieho výberu sa odporúča, aby pokračovali v podrobnom študovaní **šiestich kritérií uvedených v rozhodnutí** a konkrétnych pripomienkach adresovaných každému kandidátovi vo vyššie uvedených hodnoteniach.

Cenné môže byť aj oboznámenie sa s hodnotiacimi a monitorovacími správami EHMK vymenovaných v posledných rokoch (od roku 2013). K dispozícii sú na webovej stránke EHMK Európskej komisie.

Všeobecne

Európa a svet minulý rok vstúpili v dôsledku šírenia ochorenia COVID-19 do novej reality. Pandémia vážne narušila naše životy a priniesla úzkosť, strach a obmedzenia. Podľa názoru skupiny odborníkov bude potrebné hľadať nový prístup, ako kultúrne a významné celoročné podujatia s týmto novým svetom zosúladiť, obzvlášť z hľadiska nových procesov a očakávaní. Týka sa to všetkých činností na rôznych úrovniach, od umeleckého prejavu až po administratívu. Súčasťou dlhodobého plánovania projektov ako EHMK by mali byť rozpracovanejšie stratégie nepredvídateľných udalostí, a to s náležitými alternatívami riešení. Je to veľká výzva pre nás všetkých, aj pre samotné kandidátske mestá, no zároveň je to príležitosť premýšľať o nových a udržateľných modeloch kultúry.

Súťažné podklady do konečného výberu sa stávajú *de facto* zmluvou s vybraným mestom. Uvádzajú umeleckú víziu a kľúčové ciele, projekty, smerovanie, financovanie a riadenie programu. Konečná zhoda prihlášky s výsledkami monitorovacej fázy je podkladom, na základe ktorého skupina odborníkov poskytne Komisii odporúčanie o vyplatení ceny Meliny Mercouri.

Prílohou č. 1 k výzve na predkladanie prihlášok je dotazník konečného výberu. Kandidáti predkladajúci súťažné podklady do konečného výberu sú povinní odpovedať na všetky položené otázky. V poslednej fáze výberu skupina odborníkov od kandidátov očakáva, že časti týkajúce sa navrhovanej umeleckej vízie, kultúrneho a umeleckého programu a európskeho rozmeru, budú podstatne lepšie rozpracované.

Za ochranu dlhoročnej značky EHMK skupina odborníkov (a následne monitorovacia komisia) zodpovedá. Kandidáti by si mali v tejto súvislosti uvedomiť svoju zodpovednosť za rozhodnutia v oblasti politik (čiže nielen v kultúrnej oblasti), keďže pri medzinárodnej sledovanosti projektu EHMK môžu významne ovplyvniť nielen meno ich mesta, ale následne aj značky EHMK. Skupina odborníkov očakáva, že kandidáti sú si tohto prepojenia vedomí a v rámci svojich politik podniknú potrebné kroky, ktoré povedú k minimalizácii negatívneho imidžu na národnej aj medzinárodnej úrovni.

Príspevok k dlhodobej stratégii

Kandidátske mesto musí mať ešte pred predložením súťažných podkladov do konečného výberu oficiálne schválenú kultúrnu stratégiu. Skupina odborníkov očakáva, že súťažné podklady budú mať v tejto poslednej fáze užšie zameranie: kandidáti by v nich mali uviesť priority kultúrnej stratégie a ich prepojenie na projekt EHMK, na aké výsledky sú zamerané a predpokladané financovanie počas nasledujúcich rokov. Mali by tiež opísať, aký odkaz po EHMK očakávajú.

Projekt EHMK je pre mesto príležitosťou na transformáciu. Súťažné podklady v predbežnom výbere uvádzajú všeobecné ciele, pre ktoré sa kandidáti o titul uchádzajú. Mali by byť jasnejšie sformulované, keďže je tendencia vnímať súťaž o titul EHMK ako univerzálny „všielik“ na riešenie všetkých problémov mesta. Dôležitým aspektom, ktorý si vyžaduje rozpracovanie, je aj očakávaná viditeľná zmena mestskej scenérie. Skupina odborníkov predpokladá, že opis zámeru mesta bude jednoznačnejší (a kratší), prepojí sa v ňom vízia, témy, aktivity, monitoring a hodnotenie a vyústi až do výsledkov neskoršieho odkazu EHMK. S možnosťami a rozsahom mestského kultúrneho rozvoja a so sociálnymi prínosmi značky EHMK sa môžu mestá oboznámiť prostredníctvom rozsiahlej literatúry a dostupných prieskumov.

V tejto časti súťaže by sa mala venovať väčšia pozornosť aj kapitolám hodnotenia (najmä prieskumu, s cieľom získať základné údaje), a teda skupina odborníkov očakáva, že kandidáti jej predložia vhodné indikátory merania úspešnosti projektu EHMK. Monitorovanie a hodnotenie by však nemalo byť iba o štatistikách

a zhromažďovaní údajov. Vo finálnych súťažných podkladoch by sa mali kandidáti zamerať na riešenie prioritných cieľov EHMK (nie celej kultúrnej stratégie). Jednou z prioritných oblastí má byť aj spôsob, akým chcú kandidáti naplniť európsky rozmer projektu.

Budovanie kapacít by malo vychádzať z dôkladného pochopenia konkrétnych potrieb všetkých aktérov pôsobiacich nielen v kultúre, ale aj v stravovacích, ubytovacích a ďalších službách. Kultúrne a kreatívne sektory (KKS) by mali byť vnímané ako prierezové témy kultúrneho a umeleckého programu, preto musí byť mapovanie a analyzovanie potrieb priamo s týmito sektormi prepojené. Aj budovanie kapacít by malo zahŕňať KSS.

Kultúrny a umelecký program

V rámci konečného výberu sa bude kľásť dôraz najmä na kvalitu prevádzkového programu, počnúc rokom 2022, v ktorom bude oficiálne vybrané EHMK, no najmä v roku 2026, ktorý je rokom EHMK. Skupina odborníkov tri kandidátske mestá vyzýva, aby zostali otvorené novým nápadom, odvážnym umeleckým prístupom a nebáli sa experimentovať. Celkovo sa od prihlášok očakáva hlbšie premyslenie vízií, ich lepšia zrozumiteľnosť a zosúladenie hlavnej myšlienky so všetkými ďalšími časťami prihlášky. Inovácia a originalita sa vyžadujú nielen teoreticky, ale čo je dôležitejšie, aj v praxi. Skupina odborníkov očakáva doplnenie informácií o programe, jeho projektoch a partneroch. Mestá by mali zrozumiteľnejšie formulovať nielen svoju umeleckú víziu, ale aj program a projekty, rozlišovať skutočných a iba potenciálnych partnerov projektu. Programy EHMK zvyčajne prinášajú širokú škálu umeleckých foriem a obsahujú aj progresívne kreatívne zásahy do sociálnych politík. Ďalej skupina odborníkov predpokladá predloženie údajov o približnom rozpočte každého hlavného projektu s cieľom sledovať vyváženosť týchto projektov v programe.

Skupina odborníkov odporúča cielenejší a podrobnejší prístup k digitálnemu kultúrnemu obsahu ako neoddeliteľnej súčasť programov (nielen propagácia a interakcia na sociálnych sieťach). Ďalej od kandidátov očakáva, že budú venovať väčšiu pozornosť udržateľnosti projektov – kultúrnych, ekologických, sociálnych a ekonomických –, aby sa dosiahol efekt šírenia odkazu EHMK.

Európsky rozmer

Skupina odborníkov odporúča, aby všetky tri kandidátske mestá toto kritérium veľmi starostlivo prehľadali. Aj keď prihlášky naznačovali jeho sľubné rozpracovanie, kandidátskym mestám sa nateraz nepodarilo dostať európsky rozmer do projektov v celom rozsahu. Súťažné tímy ho prezentovali predovšetkým s dôrazom na imidž mesta a rozvoj vzťahov v rámci Slovenska, resp. so susednými regiónmi. Skupina odborníkov by preto privítala prehĺbenie a rozšírenie programov v záujme dosiahnutia väčšej komplexnosti európskeho rozmeru. Upozorňuje zároveň, že iba snaha mesta zviditeľniť sa v Európe nie je interpretáciou európskeho rozmeru. Propagácia na medzinárodnej úrovni, ktorú umožňuje mestu projekt EHMK, je len polovicou príbehu.

Rozvíjanie európskej spolupráce si vyžaduje strategické prístupy a skutočné partnerstvá s umelcami, kultúrnymi organizáciami a inštitúciami v celej Európe. Nemôže sa obmedzovať iba na spoluprácu s bývalými a potenciálnymi EHMK a na už existujúce kontakty s európskymi kultúrnymi sieťami alebo partnerskými mestami.

Európska dimenzia je dvojsmerná. Príspevok mesta do európskej kultúrnej rozmanitosti sa považuje za samozrejmosť. Samozrejmosťou by však malo byť aj úsilie

kandidáta zvýšiť povedomie o kultúrnej rozmanitosti v Európe u svojich občanov a prehĺbovať pochopenie tejto témy prostredníctvom kultúrnych a iných projektov, ktoré prepoja aj na obyvateľov iných krajín. V tejto súvislosti skupina odborníkov požaduje od kandidátov, aby európsky rozmer zreteľne pretavili do konkrétnych projektov kultúrneho a umeleckého programu, keďže toto zameranie odlišuje EHMK od národného mesta kultúry. Projekt EHMK je pre mesto a jeho občanov príležitosťou otvoriť sa novým kontaktom a učiť sa od iných. Jedným z hlavných odkazov EHMK je vytváranie nových a trvalých kultúrnych partnerstiev medzi mestom a zahraničím.

Skupina odborníkov očakáva, že sa v tejto fáze súťaže významne zvýši orientácia na európske partnerstvá: v koprodukciami, spolukurátorstvách, konferenciách, vo vytváraní sietí, ako aj v návštevách umelcov a účinkujúcich. Najnovšie EHMK dokázali zapojiť európskych a medzinárodných partnerov až do viac ako polovice svojich projektov. Kandidátske mestá by mali svojich pracovníkov v kultúre nabádať k aktivite a k členstvu v európskych kultúrnych sieťach.

Splniť kritérium európskeho rozmeru o. i. znamená, že kandidátskemu mestu sa podarí svojím programom a projektmi osloviť a pritiahnuť návštevníkov z európskych a iných štátov. Z tohto dôvodu musí byť program prítiažlivý a odlišovať sa od bežnej turistickej ponuky mesta a regiónu. Skupina odborníkov očakáva zakomponovanie týchto atraktívnych programových prvkov do prihlášky konečného výberu. Skupina odborníkov odporúča kandidátskym mestám, aby dôkladne zvážili potrebu vytvorenia strategického komunikačného plánu pre projekt EHMK, ktorého súčasťou bude aj prepojenie kultúrneho a umeleckého programu s víziou medzinárodného marketingu.

Dosah

Očakáva sa, že stratégia rozvoja publika EHMK bude vo finálnych súťažných podkladoch oveľa rozpracovanejšia a bude obsahovať online aj offline opatrenia na zabezpečenie účasti všetkých identifikovaných cieľových skupín. V prihláškach by sa malo k rozvoju publika pristupovať z hľadiska dlhodobej a strategickej perspektívy.

Osobitnú pozornosť si zaslúžia skupiny obyvateľstva so sťaženým prístupom ku kultúre (napr. príslušníci menšín, starší ľudia, ľudia so zdravotným postihnutím, ľudia žijúci na okraji miest a obcí, alebo pre ktorých je mesto iba dočasným bydliskom). Význam účasti týchto skupín obyvateľov je pre vznik novej „kultúrnej klímy“ v meste EHMK nezastupiteľný.

Skupina odborníkov očakáva, že v prepracovaných prihláškach bude uvedené, aký je vzťah a súvislosť medzi koncepciami rozvoja publika hlavných kultúrnych organizácií (vrátane nezávislých operátorov a MVO) a programom EHMK.

Skupina odborníkov upozorňuje na úlohu a prínos univerzít (okrem zapojenia sa do hodnotenia), ktorých význam väčšina kandidátskych miest v súťažných podkladoch predbežného výberu nedocenila.

Skupina odborníkov víta návrhy všetkých troch kandidátov na zapojenie škôl do projektu EHMK. Súčasne však poukazuje na to, že konečné prihlášky by už mali obsahovať konkrétnu rozpracovanú stratégiu efektívneho prepojenia škôl s projektom EHMK, a to na území mesta aj regiónu.

Riadenie

Nová doba neistoty si vyžaduje nové prístupy aj v oblasti riadenia.

V súťažných podkladoch do konečného výberu je potrebné venovať osobitnú pozornosť hodnoteniu rizík. Táto časť by mala obsahovať dôkladnú analýzu očakávaných vplyvov pandémie ochorenia COVID-19 a hospodárskej krízy ako jej dôsledku na projekt EHMK v jeho prípravnej aj realizačnej fáze. Kandidát by sa mal zamerať na hlavné problémy, ktoré môže priniesť rok 2022. Avšak u všetkých troch kandidátov už boli analýzy hodnotenia rizík skúsenosťou s pandemiou sčasti poznamenané.

Skupina odborníkov očakáva, že všetky tri kandidátske mestá v užšom výbere, ktoré podľa súťažných podkladov plánujú vyčleniť na kapitálové výdavky nemalé čiastky, starostlivo preskúmajú realizovateľnosť týchto investícií.

Pokiaľ ide o modely riadenia, skupina odborníkov odporúča poučiť sa zo skúseností iných EHMK, pričom sa nie je nevyhnutné hotové koncepcie kopírovať.

Kľúčovú úlohu vo všetkých EHMK zohráva realizačný tím. Od kandidátskych miest sa očakáva, že jasným a podrobným spôsobom navrhnu jeho najlepší model fungovania a zabezpečia kvalitu a nezávislosť umeleckého riadenia projektu.

V prihláške je potrebné na obdobie rokov 2022 – 2027 načrtnúť zámery v oblasti náboru pracovníkov a personálneho zabezpečenia projektu, a to vrátane dočasných pozícií, stážistov a dobrovoľníkov.

Marketing EHMK by mal ísť nad rámec štandardných propagačných stratégií s cieľom obsiahnuť atraktivnosť projektu európskeho významu a zároveň ho zosúladiť s umeleckou víziou. Je dôležité pamätať na to, že marketing projektu EHMK nemá byť zameraný iba na značku mesta, ale najmä na európske poslanstvo, o ktoré sa chce kandidát podeliť s celou Európou, čo si vyžaduje dôkladnú komunikačnú stratégiu.

Schopnosť dosiahnuť ciele

Kandidáti by mali opätovne potvrdiť, že ich súťažné podklady vrátane celkovej vízie, koncepcie a finančných záväzkov, majú oficiálny súhlas starostu, mestských zastupiteľstiev (prípadne krajov/regiónov) a všetkých relevantných politických subjektov. Skupina odborníkov taktiež kandidátom odporúča, aby sa zhodli v očakávaniach výšky finančného príspevku od národnej vlády.

Kandidátom chce skupina odborníkov pripomenúť, že jedným z kritérií na získanie titulu EHMK je požiadavka predložiť okrem bežnej kultúrnej ponuky na rok konania akcie aj osobitný program. Taktiež očakáva, že kandidáti predložia podrobnejšie informácie o riadiacich kapacitách v meste a v regióne, ktoré budú projekt takejto veľkosti a rozsahu viesť. Budovanie kapacít by sa nemalo zamieňať s realizáciou kultúrnej stratégie, no je predpoklad, že bude v súlade s miestnymi a regionálnymi plánmi rozvoja. Kandidátske mestá by sa mali zaoberať aj plánovaním programov budovania kapacít, keďže ich miestne capacity na realizáciu takého rozsiahleho projektu akým je EHMK nebudú stačiť. Ak sa zvažuje financovanie projektov z konkurenčných programov EÚ (napr. Kreatívna Európa), je potrebné túto informáciu v súťažných podkladoch pre konečný výber uviesť.

Informácie o programoch mestského rozvoja a infraštruktúry, o projektoch obnovy kultúrneho dedičstva a nových kultúrnych priestoroch sú základom na pochopenie kontextu a užitočné najmä v predbežnom výbere. V konečnom výbere sa skupina odborníkov zameria na tie infraštruktúrne projekty, ktoré aktivity v programe EHMK priamo ovplyvnia (napr. nové kultúrne centrum v obnovennej budove, ktoré sa stáva dejiskom komunitných umeleckých projektov obsiahnutých v programe). Tieto projekty by mali byť doplnené o harmonogram a reálny odhad ich dokončenia.

Súťažné podklady do konečného výberu by mali jasne uvádzať spôsob riadenia potenciálnych investičných projektov (riadiace štruktúry, aktuálny stav vo vzťahu k európskym investičným a štrukturálnym fondom, ako napríklad prepojenie s príslušným operačným programom, harmonogramom a verejným obstarávaním).

Podpísali

Jelle Burggraaff (spravodajca)
Else Christensen-Redzepovic (spravodajca)
Paulina Florjanowicz (predsedníčka)
Beatriz Garcia
Dessislava Gavrilova
Suvi Innilä
Jozef Kovalčík
Alin-Adrian Nica
Jorge Cerveira Pinto
Pierre Sauvageot
Ján Sudzina (podpredseda)

Bratislava

Február 2021

